

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofické fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Zbyšek Melechovský

**Komparativní analýza Křesťanskodemokratického hnutí
(KDH) a Křesťanské a demokratické unie – Československé
strany lidové (KDU-ČSL)**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Brně dne 14. prosince 2011

.....

Rád bych poděkoval panu Doc. Mgr. Pavlovi Šaradínovi Ph.D za vedení mojí práce, všechny cenné rady a připomínky, díky kterým se mi podařilo práci zdárně dokončit.

Obsah

Úvod	4
1 Historie křesťanské demokracie	12
1.1 Počátky křesťanskodemokratických stran v Evropě.....	12
1.2 Historie křesťanské demokracie v Českých zemích a na Slovensku.....	16
1.3 Klíčové události v politice KDU-ČSL.....	18
1.4 Křesťanskodemokratické hnutí.....	24
2 Ekonomická a sociální politika	30
2.1 Privatizace	30
2.2 Současná ekonomická a sociální politika	32
3. Analýza vývoje zahraniční a bezpečnostní politiky.....	39
3.1 Postoje stran vůči Evropské unii.....	39
3.2 Postoje stran k NATO, V4 a dalším strategickým partnerům	48
Závěr.....	52
Seznam použitých pramenů a literatury	57
Prameny.....	57
Literatura	59
Abstrakt	62
Abstract.....	63

Úvod

Křesťanskodemokratické strany v západní Evropě hrají často tzv. pivotální, neboli centristickou úlohu nebo dosahují silného postavení v oblasti pravého středu spektra. Mají tedy velký koaliční potenciál a mohou tak tvořit pomyslný stabilní pilíř demokratického systému. Tato konstelace je do velké míry zapříčiněna faktem, že se v mnoha zemích západní Evropy (např. Německo, Rakousko, Itálie...) množství pravicových subjektů v období okolo druhé světové války zdiskreditovalo příklonem k fašismu nebo nacismu¹. Takto uvolněný prostor se stal posléze příležitostí pro pevné zakotvení a rozvoj křesťanskodemokratických politických stran, jak dokazuje zářný příklad Křesťanskodemokratické a Křesťanskosociální unie CDU/CSU v Německu. V sektoru střední a východní Evropy (SVE) měly křesťanskodemokratické strany mnohem těžší pozici, protože zde k podobné diskreditaci politické pravice prakticky nedošlo. Ihned po roce 1989 se v pravé i středopravé oblasti politického spektra objevují vedle klasické křesťanské demokracie i jiné konzervativní či pravicově liberální strany. Zatímco levou škálu do velké míry ještě vyplňují více či méně transformované postkomunistické subjekty.

V případě České republiky se však přesto stala relevantním zástupcem křesťanskodemokratické stranické rodiny *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)*, strana jejíž kořeny se váží na Československou stranu lidovou z období první republiky. V parlamentu ČSFR a později ČR působila KDU-ČSL nepřetržitě od sametové revoluce až do voleb 2010 a byla součástí sedmi koaličních vlád. Měřítkem relevance této strany budiž tedy délka jejího setrvání v Parlamentu České republiky. Podobným, téměř analogickým příkladem je ve slovenském politickém prostředí KDH. Tato politická strana působí v Národní radě Slovenské republiky nepřetržitě od roku 1990 a byla součástí několika vládních koalic. Po parlamentních volbách v roce 2010 dokázala oproti KDU-ČSL udržet svoji pozici v Národní radě a podílela se na vládě Ivety Radičové.

Tato práce je časově vymezena na období od sametové revoluce 17. listopadu 1989 do parlamentních voleb, které se konaly v České republice i na Slovensku shodně

---

¹ FIALA, Petr – HOLZER, Jan – STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. Brno, Masarykova univerzita 2002, s. 21.

v řádném termínu v roce 2010. *Klade si v první řadě za cíl srovnat oba subjekty v určitých dále v textu vymezených politických oblastech za účelem zjištění, do jaké míry lze ještě o stranách hovořit jako o křesťanskodemokratických.* První kapitolu věnuji krátké historii křesťanské demokracie. Chtěl bych poukázat na fakt, že křesťanskodemokratické ideje mají na evropském kontinentu dlouhou tradici a pokusím se zde zachytit její počátky. K tomuto tématu jsem použil především dílo Hanse Maiera *Revoluce a církve*. Maier hledá počátky křesťanskodemokratických idejí již v samotných myšlenkách Velké francouzské revoluce. Důsledně zkoumá časovou periodu bezprostředně po revoluci. Hlavním těžištěm díla je časové období let 1789-1848. Tuto periodu zkoumá autor velmi podrobně, až detailně. Maier se ve svém díle překvapivě zabývá pouze vývojem křesťanské demokracie ve Francii, přestože v poslední kapitole zabíhá v dějinách až ke konci 19. století. V tomto období se již vyvíjely silné křesťanskodemokratické subjekty i v ostatních evropských zemích. Autorově zájmu tak uniká například i vývoj významné německé strany Centrum, v jejíž politice leží i kořeny současné německé CDU/CSU.

Dále tato kapitola pojednává o historické tradici křesťanské demokracie v Československu. Na tuto tradici se odvolávají jak KDU-ČSL, tak slovenská KDH. Považuji za nutné shrnout zde historii obou stran s důrazem na přelomové okamžiky v jejich působení. Určitý prostor tak ponechám pro analýzu období těsně po roce 1989, kdy KDU-ČSL prochází velmi složitým obdobím, ve kterém musela učinit všechny možné kroky k tomu, aby udělala tlustou čáru za svou minulostí z dob působení v Národní frontě a zbavila se cejchu satelitu KSČ. Členství KDU-ČSL v Národní frontě bylo v právě probíhající demokratické přestavbě trnem v oku mnoha voličům a možná právě proto nedokázala strana dosáhnout v prvních svobodných volbách podobného výsledku jako disidentské Občanské fórum. Krátce se budu věnovat tzv. *aféře Bartončík*, kterou se podrobně zabývá například Vít Dočkal. Dočkal ve svém díle *Vratký vzlet Fénixe* velmi pečlivě analyzuje období prvních dvou let transformace KDU-ČSL včetně důležitých dílčích vývojových tendencí ve straně, obrodných proudů a vnitrostranických konfliktů. S využitím historických pramenů tak velmi věrně zachycuje období přerodu ČSL ze strany Národní fronty na moderní křesťanskodemokratický subjekt západního typu. Nevýhodou této publikace může být snad jen fakt, že pro čtenáře méně znalého porevoluční lidovecké politiky nedokáže pro svou přílišnou podrobnost utvořit ucelený pohled na tuto stranu. Tyto ambice si však dílo v žádném případě za cíl neklade.

Podrobněji se v této kapitole také zabývám érou, kdy funkci předsedy strany zastával Josef Lux, jehož koncept prosazování politiky „klidné síly“ nesmazatelně ovlivnil další směřování KDU-ČSL.

KDH vzniklo v roce 1990 jako úplně nová strana, která neměla žádné vazby k minulému režimu a navíc mohla těžit z velké popularity svého prvního předsedy Jána Čarnogurského. Čarnogurského éru považuji pro KDH za velmi významný časový úsek a v historii KDH proto budu klást důraz na toto období. Jak o Josefu Luxovi, tak o Jánů Čarnogurském vyšly zajímavé publikace. Čerpal jsem především z díla tehdejší poradkyně Josefa Luxe a tiskové mluvčí KDU-ČSL, Evy Rolečkové s názvem *Josef Lux: Muž se světlem v srdci*. Ač se jedná o beletrii, má dílo Evy Rolečkové i velkou faktografickou hodnotu a téměř bezprostředně charakterizuje osobnost Josefa Luxe jako člověka i politika. O Jánů Čarnogurském vyšel zajímavý výběr jeho projevů, článků a rozhovorů *Videné od Dunaja*. Sbírkou sestavili slovenští novináři Josef Bžoch a Jitka Madarásová. Dílo zachycuje působení Jána Čarnogurského před revolucí stejně tak jako jeho dlouholeté funkční období předsedy KDH.

Obě strany se postupem času ukázaly jako vnitřně nejednotné a zaznamenaly vnitrostranické krize, jež vyústily ve vznik nových politických stran. V případě KDH se tak stalo v roce 1992, kdy se odděluje frakce vedená Jánem Klepáčem a vzniká Slovenské křesťanskodemokratické hnutí (SKDH) a po vládní krizi v roce 2000, kdy se rozpadla SDK a Mikuláš Dzurinda se rozhodl založit vlastní politickou stranu Slovenskou demokratickou a křesťanskou unii (SDKÚ). KDU-ČSL postihly vnitřní neshody mezi frakcemi Jiřího Čunka a Miroslava Kalouska. Po tzv. aféře Čunek a následném zvolení nového vedení v čele s Cyrilem Svobodou tak Miroslav Kalousek reagoval založením nové strany TOP 09 a tímto z KDU-ČSL odešlo citelné množství členské základny včetně několika poslanců. KDU-ČSL tak výrazně vnitřně oslabilo a nedokázala uspět v parlamentních volbách 2010. Toto téma by si jistě zasloužilo samostatnou analýzu, pro účely této práce by však tato analýza neměla žádnou větší výpovědní hodnotu, proto jsem se rozhodl analyzovat spíše volební programy obou stran, za účelem srovnání jejich vybraných politik.

Z důvodu rozsahu práce budu analyzovat a srovnávat oblasti sociální a ekonomické politiky – na začátku kapitoly srovnám postoje stran ke kuponové privatizaci. Kuponová privatizace je dodnes bezesporu kontroverzním tématem a probíhala v obou zemích velmi bouřlivě, proto jsem se rozhodl tento fenomén komparovat. Větší část kapitoly však vyplňuje analýza současné ekonomické a sociální politiky. Sociální a ekonomická politika spolu velmi úzce souvisí, proto je začlením do společné druhé kapitoly, ve které budu vycházet především z oficiálních dokumentů a tiskových vyjádření členů obou stran, stejně jako ve třetí kapitole, kterou jsem pro větší přehlednost rozčlenil do dvou podkapitol. V první – rozsáhlejší z nich zkoumám postoje obou subjektů k Evropské unii (EU), ve druhé podkapitole potom zahraničněpolitickou orientaci, postoje k NATO, Visegrádské čtyřce (V4) a USA. Problematika EU je v politice České i Slovenské republiky stále aktuálním tématem. I v současném období ekonomické a politické stagnace EU musí politické strany neustále reagovat na nové trendy přicházející jak směrem z nadnárodních institucí, tak ze samotných členských zemí prostřednictvím jejich politických stran. Obě strany jsou v Evropském parlamentu členy Evropské lidové strany, která tvoří největší frakci Evropského parlamentu a představuje tak jeden z nejvýznamnějších politických subjektů Evropské unie.

Komplexně se v České republice problematikou EU zabývají především brněnští autoři Petr Fiala, Vít Hloušek, Markéta Pitrová a kol. Postoje českých i slovenských politických stran k EU jsou přehledně shrnuty v díle *Evropská lidová strana a její členské strany* editovaném brněnskými autory Stanislavem Balíkem a Vítem Hlouškem. V díle nechybí analýza postavení politických stran ve stranickém systému státu ani jejich ideově-politický profil. Dílo je však postihuje časové období pouze do roku 2004, proto je nosná část třetí kapitoly vystavěna na analýze a srovnání volebních programů obou stran. Některé volební programy, které mi na požádání obě strany zaslaly a které jsem ve své práci použil, nejsou stránkované. Proto v poznámkách ke každému volebnímu programu uvádím alespoň název sekce, ve které je informace obsažena. Přehledným dílem z hlediska typologie postojů k EU je článek Lubomíra Kopečka *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziisté, eurofobové – jak s nimi pracovat?* Autor v tomto článku kriticky hodnotí současné existující typologie postojů politických stran k EU.

Ve své práci jsem použil typologii Nicolý Contiho a Lucy Verzichelliho. Tato typologie vychází částečně z typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka, kteří rozpracovali teorii *euroskepticismu*. P. Taggart a A. Szczerbiak rozlišují dvě kategorie euroskepticismu: *tvrdý euroskepticismus* a *měkký euroskepticismus*. Do kategorie tvrdého euroskepticismu spadají strany, které striktně odmítají projekt evropské integrace a tvoří principiální opozici vůči EU. Strany spadající do kategorie měkkého euroskepticismu tvoří „kvalifikovanou nebo nahodilou opozici k evropské integraci v jedné nebo více politikách (ve smyslu policy) nebo takovou opozici zastávají v situaci, existuje-li u nich pocit, že národní zájem je v rozporu se současným směřováním EU“². N. Conti a L. Verzichelli doplnili k této typologii tři základní modely pozitivních postojů (*europeanismů*) k EU. Prvním z kategorie pozitivních postojů k EU je *funkční europeanismus*. Do této kategorie spadají strany podporující evropskou integraci. Integrace však pro ně neznámá cíl sama o sobě, ale strany její podporou sledují národní nebo stranické zájmy. Tyto strany podporují integraci do okamžiku, než se dostane do střetu s jejich zájmy. Druhou kategorií představuje *ztotožňující europeanismus*, který je zároveň nejpozitivnějším postojem k EU. Reprezentuje principiální podporu evropské integrace, klíčovým cílem těchto stran je právě integrace a její prohlubování. Pomyslný střed mezi těmito dvěma přístupy tvoří jednoduše *neutrální postoj*. Neutrální postoj leží na středu mezi euroskepticismem a europeanismem.

Téma analýzy vývoje, proměn a směřování současného křesťanskodemokratického proudu, konzervativních stran nebo chcete-li lidových stran v Evropské unii, se těší poměrně velkému zájmu jak na úrovni jednotlivých států, tak v EU jako celku. Při hledání zdrojů k mojí práci proto nenastaly žádné závažnější problémy. Slovenské zdroje využívám ve své práci zejména v podobě oficiálních dokumentů KDĽ, tiskových zpráv a několika dalších zdrojů slovenských autorů. Za nejaktuálnější a pro svůj výzkum nejrelevantnější z nich považuji dílo Marka Rybáře *Medzi štátom a spoločnosťou: Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Čerpal jsem také z dokumentu zvaném *Správa o stave SR 1996*, který vydal tehdejší slovenský prezident Michal Kováč, v němž reaguje na současnou situaci země v období koaliční vlády Vladimíra Mečiara.

---

² KOPEČEK, Lubomír: *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?* Politologický časopis, 2004, č. 3, s. 241-242.

Jak se vlastně vyvinul křesťanskodemokratický proud? Jakým způsobem se vymezuje vůči ostatním tzv. stranickým rodinám a jakou roli hraje v současné evropské politice? Nejčastěji se jako prvotní impuls pro vznik křesťanskodemokratických formací uvádí reakce na osvícenskou éru a Velkou francouzskou revoluci, která ve své vrcholné fázi ostře vystupovala proti církvi a jejím hodnotám. Dalším hybatelem procesu vzniku křesťanské politiky se následně stala průmyslová revoluce, která s sebou nutně přinesla tíživé sociální problémy. Podle Lubomíra Kopečka se katolické sociální hnutí, nově vzniklé v reakci na tyto historické události, odlišovalo od socialistického hnutí především svou nadtřídností a tím představovalo alternativu vůči liberalismu i socialismu³. Jako první institucionálně sofistikovaná křesťanskodemokratická strana se v Evropě prosadilo Centrum v reakci na Bismarckovu politiku „*kulturkampfu*“ v 70. letech 19. století.

Politické strany tohoto typu byly ale často vnímány, jak tvrdí Kopeček, jako „*prodloužená ruka církve*“ a trvalo určitou dobu, než se jim podařilo emancipovat se od vlivu Papeže a církve. Kopeček také upozorňuje na známý fakt, že tyto strany sehrály po první světové válce významnou roli vnitřní opozice proti fašistickým/nacistickým režimům, jak dokládá případ PPI v Itálii nebo Centra v meziválečném Německu. V této historické epoše jsou již ve vyspělých evropských zemích stranické systémy poměrně rozvinuté a dalo by se říci, že (snad s výjimkou zelených) již existují všechny „tradiční“ velké stranické rodiny. Po druhé světové válce se stranické systémy dále vyvíjí a vzniká potřeba rozdělit strany pro větší přehlednost do určitých skupin podle jejich politické příslušnosti na pravolevém spektru, vyznávaných hodnot, vnitřní organizace apod. Objevují se tak snahy podle různých kritérií strany členit do různých skupin (rodin, táborů...).

První systematicky propracovanou a nejčastěji citovanou typologii stranických rodin vytvořil na začátku 80. let německý politolog Klaus von Beyme. Beyme vycházel z historických štěpných linií způsobených průmyslovou a sociální revolucí. Ve svém díle *Political Parties in Western Democracies (1985)* hovoří o tzv. „*duchovních rodinách*“ politických stran a rozlišuje deset těchto skupin: a) strany liberální a radikální; b) konzervativní; c) dělnické (sociálně demokratické a socialistické); d) regionální a etnické;

---

³ KOPEČEK, L. : *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007, s. 48-49.

e) agrární; f) křesťanskodemokratické; g) komunistické; h) extrémně pravicové; i) ekologické⁴.

K Beymeho schématu stranických rodin je však nutné dodat, že se jedná o systém vypracovaný na základě zkušeností ze západní Evropy a primárně právě pro tyto politické systémy, kde vyspělá liberální demokracie zaznamenala diskontinuitu pouze v období druhé světové války. Tato hluboká krize demokracie trvala v porovnání s poválečnou érou komunismu ve střední a východní Evropě mnohem kratší dobu a brzo po válce se zde opět vytvořilo příznivé prostředí pro konsolidaci předválečných demokratických struktur. Československo a potažmo celou postkomunistickou Evropu čekal tedy po roce 1989 mnohem náročnější proces tranzice a transformace na funkční liberálně-demokratické politické systémy. Část vědecké obce se proto přiklání k tvrzení, že z výše zmíněného důvodu není možné Beymeho model převzít a aplikovat na prostředí zemí střední a východní Evropy (SVE).

O vytvoření modelu stranických rodin v prostředí střední a východní Evropy se pokouší například britský politolog Paul G. Lewis, který se snaží reflektovat skutečnosti odlišného vývoje v tomto regionu od západní Evropy. Lewis vychází z von Beymeho modelu a předpokládá velkou blízkost až totožnost identit stranicko-politických uskupení v postkomunistické Evropě a jejich západoevropských protějšků. Lewis upravil von Beymeho model tak, že rozlišuje sedm kategorií stranických rodin: a) nástupnické komunistické strany; b) sociální demokraté; c) liberálové a „tržně orientovaní“ konzervativci; d) etnické skupiny; e) agráři; f) křesťanští demokraté/konzervativci; g) nacionalisté⁵. Do křesťanskodemokratické rodiny řadí Lewis v případě České republiky KDU (KDU-ČSL) a v případě Slovenska HZDS. Volební koalici SDK (jejímž členem bylo i KDH) zařadil potom překvapivě do skupiny liberálů a tržně orientovaných konzervativců⁶. P. Fiala a M. Strmiska tuto klasifikaci kritizují z důvodu její nedostatečné propracovanosti a stejně tak nedostačujícím kritériím, které autor používá. Poukazují také na Lewisovu nedostatečnou znalost problematiky střední a východní Evropy⁷. Dalším

---

⁴ KOPEČEK, Lubomír: *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007, s. 15.

⁵ LEWIS, Paul, G.: *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. London, Routledge 2000, s. 50-56.

⁶ tamtéž, s. 57.

⁷ FIALA, Petr – STRMISKA, Maxmilián: *Pojetí stranicko-politických rodin v postkomunistickém střeoevropském a východoevropském kontextu*. Střeoevropské politické studie, III, 2001, č. 4. (www.cepsr.com)

příkladem pokusu o klasifikaci politických stran v prostoru SVE může být klasifikace podle J. Elstera. Elster tvrdí, že politický kontext ve střední Evropě po roce 1989 vyústil ke vzniku tří základních typů stran odkazujících na: a) tradici před obdobím komunismu; b) komunistickou minulost; c) moderní západ. Právě historická tradice z období před etablováním komunistických režimů byla klíčová pro utvoření tradicionalistických stran zdůrazňujících náboženské hodnoty⁸.

---

⁸ RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011, s. 24.

1 Historie křesťanské demokracie

1.1 Počátky křesťanskodemokratických stran v Evropě

Moderní křesťanská demokracie má za sebou velmi dlouhý historický vývoj. Její počátky souvisí s formováním hnutí na základě politického a sociálního katolicismu. Původně se jako křesťanští demokraté označovala skupina radikálních katolíků ve Francii roku 1848. Tito „křesťanští demokraté“ byli silně proti monarchii a prosazovali levicový sociální katolicismus⁹. Počátky křesťanské politiky můžeme hledat v období Velké francouzské revoluce (VFR). Jak tvrdí Maier, samotná revoluce ve svých hodnotách nesla příměs křesťanských prvků a dalo by se o ní mluvit jako o „*explozi laicizovaného křesťanského idealismu*“¹⁰. Pro počátky křesťanské politiky jsou velmi důležité myšlenky abbé Clauda Faucheta, který společně s Nicolasem Bonnevillem založil politický spolek Cercle social, v němž si kladl za hlavní cíl spojit ideály revoluce s křesťanskou tradicí. Francie a potažmo celý svět měl podle nich přijmout pravé křesťanství, které se dochovalo jen v tajných společnostech svobodných zednářů, kde přetrvaly skutečné ideje volnosti, rovnosti a bratrství. Tyto úvahy byly ale vskutku nereálné, svobodné zednáře a katolíky se spojit nepodařilo a spolek Cercle social byl rozpuštěn. Fouchetovy snahy definitivně zmařilo Robbespieroovo vyhlášení uctívání Nejvyšší Bytosti a křesťanství se již nemohlo stát politickým nástrojem pro spojení myšlenek křesťanství a revoluce. Maier dále upozorňuje na fakt, že konflikt státu a církve se vyhroutil právě v období revoluce, kdy se vysocí církevní představitelé snaží udržet dřívější výsadní pozice církve jako stavu. Nižší duchovní přitom často během VFR podporovali myšlenky revoluce.

Na revoluci reaguje silný proud tradicionalismu, který se zrodil ve zklamání z katastrofálních důsledků VFR. Tento proud živila nostalgie a touha po pořádku starého režimu. Podle Maiera „*tradicionalismus převádí modely hierarchického uspořádání církve do politiky*“¹¹.

---

⁹ MAIER, Hans: *Revoluce a církev*. Brno, CDK 1999, s. 20.

¹⁰ MAIER, H.: c. d., s. 47.

¹¹ tamtéž, s. 87.

Katolíci se snaží vyrovnat s novým uspořádáním společnosti, revoluce je vnímána kriticky a objevuje se politická teologie. Přední tradicionalistický myslitel té doby Joseph de Maistre, který vnímal revoluci jako „satanskou“, prohlásil dokonce, že politickým programem tradicionalismu je protiklad revoluce, návrat k tradicím. Zlepšení neutěšené situace katolické církve přinesl Napoleonův konkordát s katolickou církví v roce 1801, kdy se církev formálně ukotvila v novém společenském systému. Podle Maiera však pouze přinesl kompromis mezi starým režimem a novou skutečností, kterou přinesla revoluce. Počátky křesťanskodemokratických idejí sahají do Francie v období červencové revoluce 1830, která svým antiklerikálním charakterem vzbuzovala nutnost politické reakce církve. V letech 1830-1848 v hlavním proudu politického katolicismu dochází pozvolna k větším demokratizačním tendencím a zároveň k opouštění liberálních myšlenek, které postupně nahrazuje stále větší zájem o sociální otázky¹². Skutečný rozmach křesťanské demokracie nastal až po revoluci 1848, kdy začal představovat nadtřídní sociální katolicismus relevantní alternativu socialismu, stejně tak jako liberalismu¹³.

Křesťanská demokracie (*Démocratie chrétienne*) v roce 1848 vycházela ze sociálního katolicismu. Na rozdíl od socialismu a liberalismu leželo řešení sociálních otázek pro křesťanské demokraty někde uprostřed obou extrémů – mezi kolektivismem a individualismem. V moderním slova smyslu tedy tvořila pomyslný politický střed. Na jedné straně požadovala stejně jako socialisté zkrácení pracovní doby, všeobecné volební právo a ústavně zajištěné právo na práci. Na straně druhé nešlo křesťanské demokracii čistě o zlepšení podmínek proletariátu jako společenské třídy, spíše usilovala o to, aby se chopil demokratické vlády „katolický lid“¹⁴. První významnou křesťanskodemokratickou stranou se po roce 1871 stala německá strana Centrum (*Deutsche Zentrumspartei*). Vznik této strany byl způsoben reakcí na agresivní politický útlak křesťanů ze strany vlády nově sjednoceného Německého císařství. Centrum prosazovalo variantu velkoněmeckého sjednocení – sjednocení Německa spolu s katolickým Rakouskem. Od svého vzniku strana začleňovala i Bavorskou lidovou stranu (BVP), BVP byla proti Centru konzervativnější a

---

¹² MAIER, H.: c. d., s. 129.

¹³ KOPEČEK, LUBOMÍR: *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007, s. 48-49.

¹⁴ MAIER, H.: c. d., s. 141.

pravavicovější a nakonec se od Centra v roce 1920 oddělila¹⁵. Katolická strana Centrum přežila v německém stranickém systému až do roku 1933, kdy byla jako ostatní demokratické strany v Německu zakázána.

Další významná křesťanskodemokratická strana vznikla v Itálii. Její zrod byl opožděn z důvodu počátečního negativního postoje Vatikánu vůči sekulární státní moci. Italská lidová strana Partito Popolare Italiano (PPI) vzniká až v roce 1919. Stranu založil italský kněz Luigi Sturzo, jehož hlavní myšlenkou bylo sjednocení všech evropských křesťanskodemokratických stran. Spolu s Alcidem de Gasperim je považován za jednoho z průkopníků evropské integrace. Navíc pojem lidová strana definoval orientaci křesťanskodemokratických stran na všechny vrstvy společnosti¹⁶. Nelze také opomenout fakt, že PPI sehrála v Itálii důležitou roli obránce demokracie v období vzestupu fašismu.

Křesťanská demokracie ve Francii ve svých počátcích narážela na nedůvěru a lhostejnost duchovenstva, přestože po roce 1870 zaznamenala velký rozmach. Kriticky se k tomuto hnutí stavěla i řada významných osobností, jako například továrník Léon Harmel. Hnutí se totiž v té době vyznačovalo paternalistickým socialismem, který neponechával téměř žádné místo pro svobodný rozvoj katolického dělnictva. Řešení těchto problémů přinesly až encykliky Papeže Lva XIII. Nejvýznamnější z nich Rerum Novarum se stala impulsem pro vysoký klérus k zájmu o řešení sociálních otázek a hnutí tak výrazně podpořila. Křesťanské demokracii ve Francii se přesto nepodařilo v období třetí republiky výrazněji uspět¹⁷.

Křesťanská demokracie koncem 19. století měla již svoji vyhraněnou identitu. Důraz na rodinu, eticko-morální, konzervativní a křesťanské hodnoty a společnost jako hierarchizovaný celek můžeme zobecnit jako společný základ křesťanskodemokratické politiky. Problematická byla pro tyto strany až do druhé světové války tržní ekonomika, podle Kopečka prosazovaly v této době korporatismus nebo byly dokonce antikapitalistické¹⁸. Příklad evoluce křesťanské demokracie ukazuje Kopeček na německé

---

¹⁵ ARENDS, Folko – KÜMMEL, Gerhard: *Germany: From Double Crisis to National Socialism*. In: BERG-SCHLOSSER, Dirk – MITCHELL, Jeremy: *Conditions of Democracy in Europe, 1919-1939. Systematic Case Studies*. London, Palgrave 2000, s. 193-194.

¹⁶ *Evropská lidová strana*. Euroskop.cz, <http://www.euroskop.cz/8625/sekce/evropska-lidova-strana/> (30. 10. 2011).

¹⁷ MAIER, H.: c. d., s. 145-152.

¹⁸ KOPEČEK, L.: *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007, s. 50.

Křesťanskodemokratické unii (CDU). Tato strana navazující na bývalé Centrum se oddělila od katolické církve, přijala tržní hospodářství a po spolupráci s bavorskou Křesťanskosociální unií (CSU) dosáhla významného postavení v pravém středu německé politiky. Podle Miroslava Mareše na rozdíl od katolických stran Výmarské republiky zvolila CDU nadkonfesijní charakter a reprezentovala hned několik tradičních politických proudů. V její politice se snoubí křesťanskosociální tradice, utvářená pod vlivem katolické sociální nauky a evangelické etiky spolu s ekonomicko-liberální tradicí, kterou reprezentuje především stranou prosazovaný koncept sociálně-tržního hospodářství. Třetí tradicí přítomnou v politice CDU je konzervativní tradice, kterou v severním Německu reprezentují převážně protestanti a v jižní části státu naopak Katolíci¹⁹.

---

¹⁹ MAREŠ, Miroslav: *Německo a Evropská lidová strana*. In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít: *Evropská lidová strana a její členské strany*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2004. s. 41.

1.2 *Historie křesťanské demokracie v Českých zemích a na Slovensku*

Přestože počátky politického katolicismu v Čechách a na Moravě sahají až do období habsburské monarchie, není možné v této době hovořit o těchto stranách, které měly většinou ještě honorační charakter, jako o stranách křesťanskodemokratických. V této podkapitole se budu nejprve zabývat až první skutečně masovou křesťanskodemokratickou stranou vzniklou prakticky ihned po vyhlášení republiky v roce 1918. Touto stranou je Československá strana lidová (ČSL), na jejíž tradici z období první republiky se odvolává dnešní KDU-ČSL.

Československá strana lidová vznikla původně jako Moravsko-slezská strana lidová sloučením Křesťanskosociální a Katolickónárodní strany na Moravě. K jejímu přejmenování na Československou stranu lidovou došlo v lednu 1919 na prvním sjezdu strany v Brně. Do roku 1922 neměla strana ústřední výbor a jediným centrem strany v Československu byl společný parlamentní klub. Předsedou strany na Moravě byl zvolen Jan Šrámek, v Čechách potom František Šabata. Na Slovensku působila od roku 1927 jako Československá strana lidová s předsedou Martinem Mičurou²⁰. Na Slovensku však Československá strana lidová nezískala větší politický vliv.

Z křesťanského proudu se zde prosadila nejvíce Hlinkova slovenská lidová strana (HSLS). Strana vzniklá v roce 1913 byla původně vytvořena na třech pilířích: 1. křesťanském; 2. národním; 3. sociálním. Do roku 1921 spolupracovala jako Slovenská lidová strana s ČSL, potom došlo k jejímu přejmenování na Hlinkovu slovenskou lidovou stranu právě z důvodu vyloučení záměny s ČSL. Pod vedením Andreje Hlinky se strana od roku 1935, kdy vytvořila spolu se Slovenskou národní stranou tzv. autonomistický blok, profilovala právě silně autonomistickými požadavky a později se zdiskreditovala svým působením v období po Mnichovu. Strana spolupracovala se Sudetoněmeckou stranou Konráda Henleina a dalšími separatistickými stranami v Československu. Přihlásila se k fašistickému hnutí, vyhlásila autonomii Slovenska a vytvořila na jeho území

---

²⁰ TRAPL, Miloš: *Československá strana lidová*. In: MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel a kol.: *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu. I. díl: Období 1861-1938*. Brno, DOPLNĚK 2005, s. 665-666.

klerofašistický stát. Současná slovenská křesťanskodemokratická strana KDH ve svých historických dokumentech mluví o tomto období jako o postupné deformaci HSLS. Tuto stranu však považuje za historicky první slovenskou křesťanskodemokratickou – lidovou stranu a hlásí se k její „lidovecké“ tradici. Politika ČSL byla postavena na základě parlamentně demokratických principů s důrazem na křesťanské hodnoty a morálku. Strana prosazovala oficiálně tzv. křesťanský solidarismus, což je spolupráce všech společenských vrstev v zájmu prosperity a udržení sociálního smíru. Podporovala poválečnou agrární reformu, přitom podporovala drobné živnostníky a volný trh. V politickém systému první republiky tak byla stranou středu. Zpočátku strana neměla nikterak silné postavení, to se změnilo až přijetím Jana Šrámka do tzv. Pětky v roce 1920 a vstupem strany do vlády v roce 1921²¹. Po parlamentních volbách v roce 1925 se strana stala třetí nejsilnější stranou v Čechách a nejsilnější politickou stranou na Moravě a ve Slezsku. Na Slovensku ČSL naopak dosahovala jen mizivých volebních zisků, mnohem úspěšněji zde působila HSLS.

Nejsilnější pozici má ČSL v letech 1928–1929, kdy je součástí tzv. panské koalice, ve které Jan Šrámek působil jako náměstek předsedy vlády. Předsedou senátu byl zvolen Jan Hruban, rovněž lidovec. Toto úspěšné období ale končí vládní krizí způsobenou odchodem Hlinkovy slovenské lidové strany z vlády a dalšími rozpory mezi vládními stranami. V předčasných volbách 1929 získala strana pouze 8,44 % hlasů. Pro srovnání je nutné uvést, že HSLS na Slovensku v tomto období získává 28,3 % hlasů a po vytvoření autonomistického bloku dokonce 30,7 % hlasů. Pro ČSL začíná krize 30. let, v níž selhávají ideje křesťanského solidarismu, stoupá politické napětí a celá tato kapitola vrcholí Mnichovským paktem, kdy strana vstupuje do vlády Národní jednoty. Během druhé světové války významná část lidoveckých politiků působí v exilové vládě nebo se zapojuje do protifašistického odboje. Po druhé světové válce byla strana obnovena jako jediná nesocialistická strana v republice a tvořila opozici silné Komunistické straně Československa (KSČ). Po únorovém převratu 1948 a demisi demokratických ministrů ČSL strana vstupuje do Národní fronty Československa a spolu s Českou stranou socialistickou (ČSS) tvoří satelity KSČ.

---

²¹ TRAPL, M.: c. d., s. 665.

1.3 Klíčové události v politice KDU-ČSL

Již od roku 1988 působí v ČSL silný obrodný proud v čele s Richardem Sacherem. Před rokem 1988 byli „opozicí“ vůči vedení ČSL, v čele se Zbyňkem Žalmanem a Josefem Andršem, především nestraníci - katoličtí občané protestující proti nekřesťanské politice ČSL. Zlom podle Dočkala nastává v létě 1988 po odvolání R. Sachera z postu vedoucího Ústřední politické školy (ÚPŠ) v Klínci. Po tomto kroku vedení následuje vytvoření reformního hnutí Křesťané pro přestavbu uvnitř strany²². Dočkal ve svém díle ale považuje vytvoření hnutí pouze za protitah Sachera po jeho odvolání ze strany²³. Zakládajícím dokumentem hnutí byl Sacherův dopis doručený všem členům ÚV ČSL z 20. října 1988, hnutí se ale stále ještě odvolává na socialistickou společnost a Národní frontu, v jejichž rámci si představuje reformu ČSL. Pracuje také s pojmy jako „zrazení základny“ a domáhá se dodržování stanov ČSL. V podobném duchu, jen s větší konkrétností se nese otevřený dopis „Ústřednímu výboru Čs. strany lidové a všem členům strany“, zaměřený především na odvolání generálního tajemníka strany Josefa Andrše²⁴.

Za první skutečně reformní hnutí lze podle Dočkala považovat až Obrodný proud. Tento proud vzniká oficiálně 14. 10. 1989 po té, co z důvodu vyhrocujících se sporů ve straně požaduje mnoho místních organizací ČSL mimořádný sjezd. Sacher upouští od dřívější opatrnosti a jde s kritikou vedení a politiky strany mnohem dále²⁵. Vnitrostranické boje uvnitř ČSL významně urychlila sametová revoluce. Obrodný proud vydává prohlášení, v němž rozhodně odsuzuje brutální zásah policie proti demonstrantům na Národní třídě a o několik dní později požaduje rezignaci všech členů představenstva ČSL. Obrodný proud také podporuje myšlenky nově vzniklého Občanského fóra (OF) na demokratickou přestavbu společnosti. Pod tlakem listopadových událostí podali členové ÚV ČSL rezignace a v noci z 27. na 28. 11. 1989 bylo zvoleno nové vedení strany. Předsedou se nakonec stal Josef Bartončík, jelikož R. Sacher měl při samotné volbě

---

²² DOČKAL, Vít: *Vratký vzlet Fénixe. Československá strana lidová 1988-90*. Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 17.

²³ pozn. autora: Dočkal ve své práci tvrdí, že pokud se projevovat Richard Sacher výrazně protirežimně již ze své pozice ředitele ÚPŠ, muselo by se to projevit v jeho kádrovém posudku, což se nestalo.

²⁴ DOČKAL, V.: c. d., s. 17-26.

²⁵ tamtéž, s. 43.

mnohem menší podporu delegátů, než se očekávalo. Nakonec zastával funkci 2. místopředsedy a ústředního tajemníka strany.

Bylo dohodnuto svolání sjezdu ČSL na duben 1990. Na tomto sjezdu byly formulovány programové záležitosti strany pro první svobodné volby v červnu 1990. Krátce před volbami, 14. 5. 1990 otiskuje rakouský časopis Profil článek, ve kterém nevybíravým způsobem útočí na čelní představitele ČSL Josefa Bartončíka a Richarda Sachera. J. Bartončíka obviňuje z údajné předlistopadové spolupráce s STB a charakterizuje jej jako „bezcharakterního člověka, který pro svou kariéru zradí i svou rodinu“²⁶. Obviňuje jej dále ze systematické politické likvidace nepohodlných straníků, vydírání, vyhrožování fyzickou likvidací atd. O Richardu Sacherovi Profil napsal, že jeho otec bojoval jako německý důstojník Wehrmachtu na východní frontě. Článek způsobil politický skandál v čase těsně před volbami, navíc v období předvolebního moratoria. Skandál završil náměstek federálního ministra vnitra Jan Ruml, který poskytl 6. 6. 1990 ČTK prohlášení, kde velmi podobně jako Profil ostře kritizoval osobu J. Bartončíka. Ruml hovořil o údajných důkazech z předlistopadové minulosti J. Bartončíka, které má k dispozici, ale z důvodu služebního tajemství je není možné zveřejnit. O těchto skutečnostech však informoval prezidenta republiky a federálního ministra vnitra R. Sachera.

Prezident republiky Václav Havel na základě těchto událostí požádal J. Bartončíka o vyjasnění této situace, aby tvrzení důrazně popřel a vyvrátil, nebo aby složil své politické funkce a vzdal se kandidatury v červnových volbách. Vedení strany se k situaci vyjádřilo jako o záměrné dezinformaci s cílem zdiskreditovat ČSL před volbami. Samotný Bartončík tvrzení časopisu a Jana Rumla zprvu kategoricky odmítal, později ale přiznal jejich částečnou pravdivost. Důkazy o Bartončíkově spolupráci s STB se opíraly o materiály STB a o svědectví bývalých agentů STB. Důkazy o působení J. Bartončíka v řadách STB nebyly ani po opakovaném zažádání vedení ČSL poskytnuty. Stalo se tak až po volbách, kdy byly vydány mandátovému a imunitnímu výboru nově zvoleného Federálního shromáždění. Po odborné expertíze materiálů vydává předsednictvo ČSL prohlášení, že spis dokládá pouze častý styk J. Bartončíka s pracovníky STB. Ve spise není na žádném místě uvedeno, že by J. Bartončík někomu ublížil, nebo že by za svou činnost dostal

---

²⁶ DOČKAL, V.: c. d., s. 55.

jakoukoli odměnu. ČSL tedy reagovala trestním oznámením na aktéry kauzy Jana Rumla, místopředsedu vlády P. Rychetského, ředitele ČTK atd. Je též nutné podotknout, že v průběhu celé aféry byl J. Bartončík zdravotně indisponován a léčil se ze srdeční choroby²⁷.

Aféra Bartončík jistě ovlivnila volební výsledky koalice Křesťanská a demokratické unie (KDU), za kterou ČSL kandidovala²⁸. Svůj podíl na nesplnění předvolebních očekávání strany však nesl i vágně formulovaný volební program s hlavním heslem „*Svoboda místo socialismu*“. Program strany byl navíc složen velmi zvláště, protože například kapitola věnovaná nutnosti obnovy jednoty Orel stála v programu před kapitolami o ekonomické nebo zahraniční politice²⁹. Místo budování moderní křesťanskodemokratické strany dala tedy ČSL přednost lpění na tradicích první republiky. Po volbách se navíc strana rozhodla zůstat z důvodu nekorektního jednání některých členů OF ohledně kauzy Bartončík v opozici. Právě tento okamžik byl pro budoucnost ČSL rozhodující. Na pravé straně spektra se nedlouho po prvních svobodných volbách ukotvily jiné konzervativní politické subjekty vzniklé rozpadem OF a ČSL tak přišla definitivně o šanci stát se hegemonem v této oblasti. K vyřešení celkové krize strany přispělo svolání mimořádného sjezdu strany v září 1990, na kterém bylo zvoleno nové vedení strany v čele s Josefem Luxem.

Následoval úspěch strany v komunálních volbách 1990. K vyřešení vnitřní rozštěpenosti strany na frakce pro a proti J. Bartončíkovi došlo potom na řádném předvolebním sjezdu ČSL v dubnu 1992 v Jihlavě a Prostějově, kde bylo rozhodnuto o sloučení s Křesťanskou demokratickou unií a přejmenování strany na *Křesťanskou a demokratickou unii – Československou stranu lidovou (KDU-ČSL)*. Tento krok byl součástí plánů Josefa Luxe na transformaci ve stranu moderního typu po vzoru CDU³⁰. Řada delegátů s tímto krokem nesouhlasila a založila vlastní stranu Křesťansko-sociální hnutí. Schizma mezi středolevou a středopravou politikou strany se tak zdálo být vyřešeno. KDU-ČSL v tomto období musí také reagovat na vzrůstající autonomistické snahy

---

²⁷ DOČKAL, V., c. d., s. 61.

²⁸ Vytvoření koalice bylo dohodnuto na prvním polistopadovém sjezdu ČSL v Praze, kromě ČSL ji tvořila Křesťanskodemokratická strana, Svobodná rolnická strana a další malé pravicové subjekty.

²⁹ SUCHÝ, Petr: *Proces transformace KDU-ČSL ve stranu moderního typu*. Středoevropské politické studie, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=143> (9. 10. 2011).

³⁰ ROLEČKOVÁ, Eva: *Josef Lux: Muž se světlem v srdci*. Praha, Gutenberg 2000, s. 27.

Slovenska. Strana původně vystupovala proti rozdělení státu a prosazovala obnovení zemského zřízení, po neúspěšných jednáních s KDH na Slovensku s touto variantou však nakonec souhlasila jako s nejméně špatnou v dané situaci.

Volební program z roku 1992 poukazuje na velký rozdíl ve vyspělosti politiky strany mezi léty 1990-1992. Jestliže volební program ČSL pro první svobodné volby byl velmi obecný a nekonkrétní a vyhýbá se řadě palčivých celospolečenských problémů³¹, potom lze o volebním programu KDU-ČSL hovořit jako programu jasně definovaném, který již umí současné problémy pojmenovat a srozumitelně navrhuje jejich řešení. Například v kapitole „*Bezpečnost*“ hovoří o nutnosti obsáhlé reformy policie, kterou je nutné depolitizovat a zajistit její kontrolu ze strany volených orgánů. Ve svém programu navrhuje KDU-ČSL řešení celé řady problémů od nezaměstnanosti, přes potřebu daňové reformy až k zahraniční politice, ve které požaduje vstup ČSFR do NATO. Zajímavou kapitolou programu je ekonomika, kde nepadá ani zmínka o sociálně-tržních principech, ale naopak zde strana prosazuje rychlou ekonomickou reformu, „*jejímž základním kamenem je důsledná privatizace*“³². Volby 1992 jsou i přes poměrně malý volební zisk ve volbách do České národní rady (6,28 %) pro stranu přelomovým okamžikem, protože opět vstupuje do vlády a dostává tak šanci realizovat cíle stanovené ve svém volebním programu. Josef Lux byl jmenován místopředsedou vlády a ministrem zemědělství a začíná se profilovat jako silná osobnost české politiky. Mimo J. Luxe působili v této vládě za KDU-ČSL ještě další tři ministři³³. Období koaliční vlády s ODS, ODA a KDS bylo pro KDU-ČSL nelehkým obdobím. Koalice procházela krizemi, vynořovaly se aféry na členy strany, v různých souvislostech bylo koaličními partnery straně vyčítáno její předlistopadové působení. Právě v tomto období zažívá z polistopadové politiky Josef Lux silnou deziluzi³⁴. Přesto se křesťanským demokratům podařilo prosadit návrh na jednomandátové volební obvody v senátu a setrvali ve své snaze o restituci církevního majetku.

---

³¹ SUCHÝ, P.: c. d.

³² Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PSPČR) v roce 1992, sekce „*Ekonomika*“, s. 11.

³³ Jako další ministři za KDU-ČSL byli jmenováni Antonín Baudyš jako ministr obrany, Jindřich Kabát jako ministr kultury, kterého po rezignaci nahradil Pavel Tigrid a ministr pro hospodářskou soutěž Stanislav Bělehrádek

³⁴ ROLEČKOVÁ, Eva: c. d., s. 32-43.

Volební program pro parlamentní volby 1996 definoval politiku KDU-ČSL Luxova období. Hlavní heslo „*KLIDNÁ SÍLA – JISTOTA, BEZPEČÍ*“ vyjadřovalo nekonfliktní a konstruktivní politiku, kterou chce strana nadále prosazovat. Za východisko své politiky považuje KDU-ČSL tyto hodnoty: úcta k životu, svoboda a odpovědnost, spravedlnost a solidarita. Tyto hodnoty se pro společnost staly - a dodnes zůstávají - symbolem politiky strany. Volby 1996 byly pro stranu úspěšnější, získala 8,08% hlasů a opět se podílela na koaliční vládě. V roce 1997 však přichází pro koalici těžká rána v podobě propadu ekonomiky a ukazuje se, že liberální principy prosazované především ODS přestávají fungovat. Lux se stává tím pádem silnějším ve svém přesvědčení o sociálně-tržní ekonomice, vyslovuje se pro odchod některých ministrů z vlády³⁵. Ukazují se problémy špatně provedené privatizace a vláda nakonec přijímá „*balíčky opatření*“³⁶ proti devalvaci měny a pro zmírnění propadu ekonomiky. Na konci listopadu 1997, po skandálu o nejasnostech financování politiky ODS, byla svolána mimořádná celostátní konference KDU-ČSL, kde mělo být rozhodnuto o setrvání strany ve vládě. Na konferenci bylo rozhodnuto o vystoupení strany z vlády a Josef Lux byl prezidentem republiky pověřen jednáním o sestavení kabinetu první polistopadové úřednické vlády vedené Josefem Tošovským. Po červnových volbách 1998 došlo k podepsání tzv. opoziční smlouvy mezi ČSSD a ODS. Strana označila tento krok za protiústavní a rozhodla se zůstat v konstruktivní opozici, kde zformovala s ODA, US a DEU tzv. čtyřkoalici. Krátce na to oznámil Josef Lux svoji rezignaci na post předsedy strany z důvodu vážné nemoci. Do čela strany byl dočasně postaven první místopředseda strany Jan Kasal.

---

³⁵ tamtéž, s. 112-114.

³⁶ Krátce po sobě byly přijaty dva balíčky s názvy Korekce hospodářské politiky a Stabilizační ozdravný program, jejich cílem bylo omezení rozpočtových výdajů, ochrana domácích výrobců atd.

KDU-ČSL se po roce 1998 podílela ještě na dalších pěti koaličních vládách, kde působila především jako moderátor vládní politiky. Dosud se však v jejím čele neobjevila tak silná osobnost jakou byl Josef Lux. Přelomový okamžik pro stranu nastal v roce 2009, když exministr financí a bývalý předseda KDU-ČSL Miroslav Kalousek oznámil vytvoření nové strany TOP09. Do této strany odešla i část členů KDU-ČSL. Osudným okamžikem pro působení strany v parlamentu se staly volby 2010, ve kterých nedokázala překročit hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Pro celkový přehled ve vývoji volebních zisků KDU-ČSL v parlamentních volbách od roku 1990 slouží tabulky č. 1.

Volební rok	1990	1992	1996	1998	2002	2006	2010
Zisk mandátů	8,9%	7,1%	9,0%	10,0%	15,5%*	6,5%	0%

Tabulka č.1 Přehled volebních zisků KDU-ČSL v parlamentních volbách

*v roce 2002 kandidovala KDU-ČSL v koalici spolu s US-DEU

1.4 Křesťanskodemokratické hnutí

Křesťanskodemokratické hnutí vzniká 17. února 1990 v Nitře, oficiální historické dokumenty strany hovoří o „*naplnění čtyřicetileté touhy křesťanů po založení vlastní strany, prostřednictvím které by se mohly angažovat ve společenském životě*“³⁷. Jedná se o nejdéle působící politickou stranu na Slovensku vzniklou po roce 1989. Na rozdíl od KDU-ČSL se mohla KDH ihned po svém vzniku opřít o silnou skupinu věřících občanů, protože proti ČR je popularita katolické církve na Slovensku mnohem větší. Církev je populární v širším okruhu společnosti než jsou jenom věřící a má zde také mnohem větší důvěru obyvatel. Jako první předseda strany byl zvolen Ján Čarnogurský, místopředseda federální vlády a výrazná osobnost slovenského disentu. Svým projevem na prvním sjezdu nově se utvořivší strany definoval KDH takto: „*Vznikáme jako široké lidové hnutí a takoví chceme zůstat*“³⁸.

Situace pro stranu byla v jejích počátcích o to snazší, že nepůsobila v Národní frontě, tím pádem nedošlo k její diskreditaci v očích voličů. Nemusela tedy procházet složitým a zákonitě zdlouhavým obdobím transformace. Podle oficiálních dokumentů se strana hlásí ke dvěma tradicím a to jednak k tradici slovenské křesťanské politiky a k tradici západoevropských křesťanskodemokratických politických stran. Strana sama sebe identifikuje na pravou stranu politického spektra, hlásí se k politickému konzervatismu a sociálně tržní hospodářské politice. Křesťanskodemokratické hnutí bylo zformováno osobnostmi bývalého katolického disentu, hlavní zásluhu na vytvoření této strany měli především Ján Čarnogurský, Anton Selecký, Hana Ponická, Konštantín Viktorín a Ivan Čarnogurský. Do voleb 1990 vstupuje KDH jako hlavní konkurent disidentského hnutí Veřejnost proti násilí (VPN). Nakonec se ziskem 19,2 % hlasů stává druhou nejsilnější politickou stranou na Slovensku. Vítězná VPN získala 29,3 %³⁹. Pokud srovnáme volební výsledky, dvou k těmto stranám analogických subjektů v České republice – KDU-ČSL (8,42 %) a OF (49,5 %), s výsledky stejných voleb na Slovensku, je rozdíl v podpoře křesťanských demokratů na Slovensku a v ČR kontrastní.

---

³⁷ BOBULA, Peter: *História KDH - rok 1990 - ROK VZNIKU KDH*. Křesťanskodemokratické hnutie, <http://staryweb.kdh.sk/article.php?historia::1990> (26. 9. 2011).

³⁸ tamtéž

³⁹ KOPEČEK, L.: *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007, s. 105.

Do čela KDH byl zvolen Ján Čarnogurský, který se potom, co Slovenská národní rada odvolala z funkce Vladimíra Mečiara, stal předsedou slovenské vlády. Ve straně se však již od počátku projevovala dvojkolejnost v pohledu na postavení Slovenské republiky. Samotný J. Čarnogurský preferoval model konfederace a byl tudíž nakloněn pro setrvání společné republiky Čechů a Slováků. Proti tomuto názoru vystupovalo uvnitř strany silné křídlo prosazující samostatnost Slovenska. Tato frakce vedená Jánem Klepáčem se před volbami 1992 odštěpila a vytvořila vlastní stranu Slovenské křesťanskodemokratické hnutí (SKDH). Původní KDH bylo tedy před volbami oslabeno, na druhou stranu to pomohlo k jeho jednotě. Po volbách 1992, ve kterých KDH získalo ve srovnání s rokem 1990 pouhých 8,9 %, byla strana jádrem opozice vůči tehdejší druhé Mečiarově vládě. Strana nesouhlasila s rozdělením republiky, její poslanci dokonce odmítli podpořit vyhlášení svrchovanosti Slovenska a vyhlášení Ústavy⁴⁰. Těsně před zánikem ČSFR (29. 12. 1992) pronáší Ján Čarnogurský projev, v němž bilancuje postavení Slovenska ve společném státě s Čechy. Poukazuje na to, že přes všechny spory, které mezi oběma národy existují, byl v Československu vytvořen pro Slováky takový prostor, ve kterém jim bylo umožněno národně dozrát a reálně si vytvořit svůj vlastní stát. Lituje rozdělení republiky, ale zároveň věří, že mezi oběma národy budou zachovány dobré vztahy a společně se zapojí do evropské integrace⁴¹. Mezi léty 1992-1994 uvnitř strany vznikají opět dva proudy. Profilují se zde nové osobnosti Ivan Šimko a Mikuláš Dzurinda, které nejsou vázané na katolický disident a snaží se stranu vedenou konzervativními elitami otevřít pro širší okruh voličů. Snaha o liberálně-demokratickou přestavbu strany koliduje s představami o prosazování křesťanskodemokratické politiky ze strany Čarnogurského skupiny.

Na 27. schůzi Národní rady Slovenské republiky 9. 3. 1994 vystoupil prezident Kováč s kritickým projevem vůči současné vládě Mečiarova Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) a Slovenské národní strany (SNS). Následuje tajné hlasování o důvěře premiéra, se kterým je spojena i důvěra vlády. Mečiarovi byla vyslovena nedůvěra a sestavením nové vlády byl prezidentem pověřen Jozef Moravčík. Nová vláda měla charakter široké koalice a její funkční období bylo vymezeno od jmenování 16. 3. 1994 do předčasných voleb 30.

---

⁴⁰ KOPEČEK, L.: *Budoucnost slovenské křesťanské demokracie. Zamyšlení nad vývojem Křesťanskodemokratického hnutí*. Středoevropské politické studie, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=133> (11. 10. 2011).

⁴¹ ČARNOGURSKÝ, Ján: *Před zánikem Česko-Slovenska*. In: BŽOCH, Jozef – MADARÁSOVÁ, Jitka: *Ján Čarnogurský: Videné od Dunaja*. Bratislava, Kalligram 1997, s. 308-309.

9. – 1. 10. 1994. V této vládě získalo KDH 5 mandátů, koaličními partnery byla Slovenská demokratická levice (SDL) a Demokratická unie (DÚ). V předčasných parlamentních volbách se volební výsledek strany oproti minulým volbám mírně zlepšil a strana dosáhla 10,08 % hlasů. Podobných výsledků dosahovala KDH ve všech nadcházejících parlamentních volbách a má tak spolu se Stranami maďarské koalice (SMK) dlouhodobě nejstabilnější míru podpory voličů na Slovensku⁴². Ve volbách zvítězilo HZDS se ziskem takřka 35 % hlasů a V. Mečiar sestavil koaliční vládu se SNS a dalšími malými politickými subjekty.

Mezitím se uvnitř KDH stále více profilují a oddělují dvě antagonistické frakce - zastánci liberálních přístupů proti tradicionalistům. Tento vnitřní souboj se promítá do volby nového předsedy strany na podzim roku 1996 v Banské Bystrici. Na post nového předsedy proti Jánovi Čarnogurskému kandiduje Mikuláš Dzurinda. Čarnogurský svůj post předsedy strany obhájil, ale více než třetinu hlasů delegátů obdržel Dzurinda. Jeho frakce získala na síle a navíc obhájil svůj post místopředsedy strany. Na sklonku roku 1996 přichází prezident republiky Michal Kováč s další kritikou Mečiarovy vlády v podobě Zprávy o stavu Slovenské republiky za rok 1996. Reaguje zde na zahraničně politickou situaci Slovenska, kdy se země pod Mečiarovou vládou stále více vzdaluje evropské integraci a vstupu do NATO. Podle M. Kováče se tak dostává do čím dál větší politické izolace. Kritizoval nedostatečné kroky vlády pro nápravu této situace a taktéž poukazyval na nedodržování demokratických principů, protiústavnost některých kroků premiéra⁴³ nebo jeho porušování svobody projevu⁴⁴.

Vláda Vladimíra Mečiara však dokázala tuto i další kritiky ustát a další volby se konaly až v řádném termínu v roce 1998. Již během roku 1996 se však začala integrovat do té doby roztržitá antimečiarovská opozice a vzniká tzv. Modrá koalice složená z KDH, Demokratické unie (DÚ) a Demokratické strany (DS). Na začátku roku 1997 se stal místopředseda KDH Ivan Šimko hlavním organizátorem petice za přímou volbu prezidenta

---

⁴² RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011, s. 30.

⁴³ Prezident republiky M. Kováč ve zprávě uvádí například některé návrhy zákonů ze strany HZDS, které byly účelové a oslabují tak jistotu právního státu: KOVÁČ, Michal: *Správa o stave SR 1996*, dostupné z: <http://www.prezident.sk/?sprava-o-stave-sr-1996> (20. 10. 2011).

⁴⁴ V politickém zápase o masmédiu byla podle prezidenta M. Kováče porušena všeobecně platná demokratická pravidla, když HZDS nejprve nařídila výměnu ředitele veřejnoprávního rozhlasu a v krátké době na to i ředitele tiskové agentury a veřejnoprávní televize (tamtéž.)

a KDH rovněž vedlo kampaň pro vstup Slovenska do NATO. Ján Čarnogurský byl navíc v dubnu tohoto roku jmenován místopředsedou Evropské unie křesťanských demokratů. Modrá koalice spojuje s levicovou Sociálnědemokratickou stranou Slovenska (SDSS) a Stranou zelených (SZS). Vzniká tak velmi rozsáhlá ale také nesourodá předvolební koalice SDK⁴⁵.

Pouhé čtyři měsíce před volbami prosadila vládní koalice změnu volebního zákona, podle které bylo nově na strany volebních koalic nahlíženo jako na běžné politické strany a pro koalice tedy začala platit aditivní klauzule po 5 % hlasů podle počtu stran. Tato novela volebního zákona byla ze strany vlády účelová a měla zajistit její další setrvání u moci. V březnu 1998 bylo proto těsnou většinou hlasů v KDH rozhodnuto, že zvolí pro volby model SDK jako volební strany. To pro strany bývalé koalice, která měla být přeměněna na volební stranu, znamenalo vzdát se členství ve svých „mateřských stranách“. Pro Čarnogurského byla tato varianta nepřijatelná a rozhodl se ve volbách 1998 za SDK nekandidovat. Předsedou SDK se tak stal Mikuláš Dzurinda⁴⁶.

Volby 1998 vyhrává s výsledkem 27 % hlasů opět HZDS, druhou nejsilnější stranou se stává SDK s 26,33 % hlasů s velkým odstupem od dalších stran SDL, SMK, SNS. Nově vstupuje do Národní rady i Strana občanského porozumění (SOP). Povolebním vyjednáváním byla utvořena koaliční vláda SDK společně se SDL, SMK a SOP. Schizma uvnitř KDH se však dále stupňovalo a po vládní krizi v roce 2000 dochází k rozpadu SDK. Dzurindova frakce uvnitř KDH zareagovala založením vlastní strany - Slovenské demokratické a křesťanské unie (SDKÚ). KDH a potažmo celá vládní koalice byla touto skutečností v půlce svého mandátu výrazně oslabena. Na podzim roku 2000 se však KDH dokázalo konsolidovat a vystupovalo již jako jediná strana bývalé SDK, jejíž aktuální preference neklesly pod 5 %⁴⁷.

---

⁴⁵ NOVÁKOVÁ, Martina: *Slovenská republika: Analýza parlamentních voleb 1998*. Internetový politologický časopis e-Polis, <http://www.e-polis.cz/komparace/399-slovenska-republika-analyza-parlamentnich-voleb-1998.html> (9. 11. 2011).

⁴⁶ KOPEČEK, L.: *Budoucnost slovenské křesťanské demokracie. Zamyšlení nad vývojem Křesťanskodemokratického hnutí*. Středoevropské politické studie, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=133> (12. 11. 2011).

⁴⁷ BICAN, Vítězslav: *Křesťanskodemokratické hnutí*. Středoevropské politické studie, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=29> (12. 11. 2011).

V říjnu roku 2000 byl na sněmu strany v Trenčíně zvolen novým předsedou strany Pavol Hrušovský. Čarnogurského tradicionalistický proud byl však ve straně stále ještě poměrně silný. Do voleb 2002 se rozhodlo KDH po zkušenostech s koaliční politikou kandidovat samostatně. Oproti minulým volbám se muselo KDH navíc vymezit proti druhému křesťanskodemokratickému subjektu na slovenské politické scéně. Hlavním heslem volební kampaně pro rok 2002 bylo: „*KDH – Jistota stability Slovenska*“. V programových dokumentech strana prosazovala tradiční nosná témata křesťanskodemokratické politiky jako je podpora rodin s dětmi, podpora zemědělství a rozvoje venkova a snaha vytvořit ze Slovenska „*dobré místo pro život*“. KDH nakonec se získáním 8,25 % hlasů potvrdilo svoji stabilní pozici a stalo se pátou nejsilnější stranou na Slovensku. SDKÚ bylo v získávání hlasů voličů však mnohem úspěšnější a obdrželo 15 % hlasů voličů, což byl nejvyšší počet hlasů hned po vítězném HZDS s 19,5 %. Nový politický subjekt odštěpený z KDH nakonec straně příliš hlasů neubral a profiloval se spíše pravicově konzervativní, nežli křesťanskodemokratickou politikou. Předseda SDKÚ Dzurinda byl po volbách pověřen sestavením vlády, která byla středopravá, a její významnou složku tvořilo opět KDH. Tato vláda byla poměrně stabilní a podporovala Dzurindovy radikální reformy. Uvnitř koalice však docházelo ke střetům liberálních a konzervativních principů především mezi KDH a Aliancí nového občana (ANO). Politický profil ANO leží podle Dočkala někde na pomezí populistické a protestní strany a její orientace ve společenských otázkách je zcela opačná KDH⁴⁸.

V období 2006-2010 KDH opustilo několik poslanců bývalého konzervativního jádra strany. Důvodem jejich vystoupení ze strany se stal nesouhlas s politikou části vedení KDH, které bylo ochotné jednat o vládě s levicovou stranou SMER⁴⁹. Novým lídrem byl v roce 2009 zvolen Ján Figel', který je nakloněn spíše moderním přístupům v politice nežli tradičnímu konceptu křesťanskodemokratické politiky. V parlamentních volbách 2010 dalo KDH podle Rybáře v porovnání s předchozími volbami přednost orientaci na středové

---

⁴⁸ DOČKAL, Vít: *Aliance nového občana – populistická či protestní strana?* Středoevropské politické studie, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=30> (12. 11. 2011).

⁴⁹ RYBÁŘ, M.: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011, s. 76.

voliče, tradiční témata jako křesťanská morálka a podpora rodin ustoupila do pozadí za kritiku vládní politiky. Volební program „*Cesta pro Slovensko*“ se však nese v rámci křesťanskosociálních hodnot. Hned na několika místech zdůrazňuje myšlenky křesťanského solidarismu jako například v kapitole „*Zodpovědná a spravedlivá sociální politika, zaměstnanost a rodina*“, kde zdůrazňuje mezigenerační solidaritu a rodinu jako základ státu. Pro celkový přehled volebních zisků KDH od roku 1990 slouží tabulka č. 2.

Volební rok	1990	1992	1994	1998	2002	2006	2010
Zisk mandátů	20,7%	12,0%	11,3%	28,0%*	10,0%	9,3%	10,0%

Tabulka č. 2 Přehled volebních zisků KDH v parlamentních volbách

* v roce 1998 kandidovala KDH ve volební koalici (později straně) SDK

2 Ekonomická a sociální politika

2.1 Privatizace

Než-li přistoupím k samotné komparaci současné ekonomické a sociální politiky obou stran, pokusím se krátce komparovat jejich postoje k fenoménu kuponové privatizace uskutečněné v první polovině 90. let minulého století. Kuponová privatizace je téma, které do dnešní doby rozděluje odborníky na její zapřisáhlé stoupence a odpůrce. Mezi stoupence patřila hlavně skupina okolo tehdejšího ministra financí Václava Klause – Tomáš Ježek, Dušan Tříška a další. Zastánci kuponového modelu privatizace argumentovali hlavně tím, že státní majetek je třeba rozdělit co nejdříve, protože všechny zbytečné průtahy v řízení jsou pro československou ekonomiku nežádoucí. Zprivatizovat běžnou cestou 4000 státních podniků bylo podle bývalého náměstka ministra financí Tříšky nerealizovatelné. Podotýká, že dosud největší takovou privatizaci provedla v 70. letech M. Thatcherová ve Velké Británii, která takto zprivatizovala 60 podniků⁵⁰. Zásadní roli při rozhodování o formě privatizace sehrál fakt, že v republice chyběl kapitál na odkoupení státního majetku. Když nebylo možné majetek prodat, bylo jej podle Ježka nutné „rozdat“ a tak se zrodila kuponová privatizace⁵¹. Proti tomuto přístupu stála především skupina ekonomů pražského jara v čele s Valtrem Komárkem a další ekonomové jako například Miloš Zeman a Jan Švejnar.

Na Slovensku první kolo tzv. velké – kuponové privatizace, ve které se rozdělávaly kupony části velkých státních podniků veřejnosti, proběhlo za vlády Jána Čarnogurského. Autor oficiálních dokumentů o historii KDH Peter Bobula se vyjadřuje o kuponové privatizaci uskutečněné v první polovině roku 1991 jako o ekonomickém úspěchu země. Slovensku se podařilo podle Bobuly v první polovině roku 1991 udržet vyrovnaný

---

⁵⁰ TŘÍŠKA, Dušan citován In: *20 let od kuponové privatizace - jaká je bilance?* webové stránky ČT24, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/141380-20-let-od-kuponove-privatizace-jaka-je-bilance/> (11. 11. 2011).

⁵¹ JEŽEK, Tomáš citován citován In: VEJVODOVÁ, Alžběta: *Kuponová privatizace: Experiment, který měl udělat z každého Čecha akcionáře*. Webové stránky ČT24, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/138065-kuponova-privatizace-experiment-ktery-mel-udelat-z-kazdeho-cecha-akcionare/> (11. 11. 2011).

rozpočet a inflaci pouhých 1,4 %⁵². Druhá vlna kuponové privatizace byla provedena již v samostatné Slovenské republice v období krátké vlády Jozefa Moravčíka. Tato vláda měla opět podporu KDĤ a za její éry bylo zprivatizováno kuponovou metodou zhruba dalších 20 % státních podniků⁵³. Kuponová privatizace byla na Slovensku trvale kritizována zejména ze strany HZDS. Dlouholetý předseda KDĤ Ján Čarnogurský naopak kritizuje éru pozdější privatizace prováděné za vlády Vladimíra Mečiarova a poukazuje na fakt, že velká část takto zprivatizovaných podniků buď zkrachovala, nebo byla zprivatizována některými funkcionáři Mečiarova kabinetu⁵⁴.

KDU-ČSL podporovalo privatizaci státního majetku jako nutnou součást transformace československé, potažmo české ekonomiky. Již ve svém volebním programu pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PSPČR) 1992 prosazuje KDU-ČSL rychlou a rozhodnou ekonomickou reformu, „*jejímž základním kamenem je důsledná privatizace*“⁵⁵. Jaký druh kuponové privatizace KDU-ČSL v daném volebním období preferovala, není ve volebním programu pro rok 1992 zřejmé. Ve volebním programu strany z roku 1996 však lze v kapitole „*Vlastnictví, privatizace, kapitálový trh*“ vyčíst kritické hodnocení dosavadního průběhu privatizace. Dokument se vyjadřuje k neuspokojivému stavu podniků privatizovaných kuponovou metodou. Stabilizaci těchto podniků a dokončení transformace ekonomiky považuje KDU-ČSL za jeden ze svých nejdůležitějších cílů pro nadcházející volební období.

---

⁵² BOBULA, Peter: *História KDĤ - rok 1991 - VLÁDNA ZODPOVEDNOSTĚ*. Kresťanskodemokratické hnutie, <http://staryweb.kdh.sk/article.php?historia::1991> (12. 11. 2011).

⁵³ GOLDMAN, Minton, F. : *Slovakia since independence: a struggle for democracy*. Westport, Praeger Publishers 1999, s. 97-98.

⁵⁴ ČARNOGURSKÝ, Ján: *Slovensko 16 rokov od pádu komunizmu*. Osobní weblog autora, <http://www.jancarnogursky.sk/clanky/20/slovensko-16-rokov-od-padu-komunizmu> (12. 11. 2011).

⁵⁵ BAUDYŠ, Antonín – KALOUSEK, Miroslav: Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do PSPČR v roce 1992, sekce „*Ekonomika*“, s. 11.

2.2 Současná ekonomická a sociální politika

Ve svých volebních programech pro parlamentní volby 2010 obě strany v ekonomické oblasti nejprve navrhují řešení současné ekonomické krize. KDU-ČSL současnou krizi vnímá jako složitý strukturální problém, jako krizi důvěry ve společnosti, jako krizi celospolečenskou. Jediným východiskem z této situace je podle KDU-ČSL znovuvybudování důvěry ve společnosti, konec zadlužování a konec podpory konzumu. Nástroji pro vytvoření takového prostředí má být podle strany především sestavení koaliční vlády, ve které není možné, aby koaliční partneři činili nesplnitelné populistické sliby. KDU-ČSL ve svém volebním programu pro volby do PSPČR 2010 taktéž vymezuje přesné podmínky, za kterých by se v případě úspěchu ve volbách účastnila výše zmíněné koaliční vlády. Těmito podmínkami jsou spíše, nežli levicovost či pravicovost vlády, hodnotové a mravní priority. Strana zdůrazňuje především nutnost dodržení tradičních křesťanskodemokratických pilířů politiky jako je podpora rodin s dětmi, podpora výchovy a vzdělání nebo zachování přísných zákonných úprav pro potraty, registrovaná partnerství či eutanazii. KDU-ČSL by nepodpořila ani vládu založenou na tzv. „přeběhlících“ nebo vládu s jakoukoli podporou KSČM⁵⁶. Žádná konkrétní legislativní opatření však strana v boji proti krizi nenabízí. KDU-ČSL pouze zdůrazňuje nutnost posuzování návrhů řešení krize podle jejich odborné kvality, nikoli podle toho, jedná-li se o návrhy předložené pravicovou nebo levicovou stranou.

Svoji ekonomickou politiku jako celek prezentuje strana jako „zodpovědnou i spravedlivou cestu k prosperitě“. Zodpovědností je v programu míněna finanční zodpovědnost občanů, firem i státu. Nutný je dlouhodobě dynamicky stabilní státní rozpočet. V případě období ekonomického růstu má státní rozpočet vykazovat přebytky a naopak v období ekonomické stagnace může dosahovat rozumných schodků. Nutné je podle strany taktéž snížení veřejného dluhu. Program strany v těchto návrzích a připomínkách nepracuje s žádnými konkrétními čísly. Nikterak ani nedefinuje, co znamená „rozumný schodek“ státního rozpočtu. Ke všem návrhům, které je podle strany nutné realizovat však nabízí možnosti řešení, jako například ustavení stálé rady ekonomických

---

⁵⁶ Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010, sekce „*Náš recept na cestu z krize*“, s. 7-8.

expertů, kteří by sloužili vládě jako nestranní poradci v ekonomických otázkách, nebo přehodnocení výdajů na chod státní správy⁵⁷. KDU-ČSL chce také prosadit daňovou reformu tak, aby byla podle slov strany „spravedlivější“. Středobodem jejího zájmu v daňovém systému jsou rodiny s dětmi, které jsou při současném zdanění nejvíce znevýhodněny. Strana nabízí řešení v podobě konkrétních úlev na daních pro rodiny s dětmi a znovuzavedení společného zdanění manželů. Společné zdanění manželů je bráno jako spravedlivější v tom smyslu, že rodina je vnímána jako jeden ekonomicky činný celek.

Slovenské KDĽ vidí řešení ekonomické krize v rozpočtové střídmosti a v zavedení tzv. „*dluhové brzdy*“. Jedině rozumné a střídme využití peněz ze státního rozpočtu dokáže podle KDĽ zajistit na Slovensku příznivé makroekonomické podmínky pro rozvoj ekonomiky. Podle KDĽ do této oblasti spadá i nutnost zlepšení využívání peněz z fondů Evropské unie. Pro zlepšení čerpání peněz z EU chce strana zavést čtyři operační programy na základě decentralizace pro čtyři slovenské regiony – východní Slovensko, západní Slovensko, kraj Bratislava a střední Slovensko. Strana pokládá za důležité taktéž investice do vzdělání, inovací a zvyšování energetické efektivity. Dluhová brzda má být potom nástrojem zakotveným v Ústavě Slovenské republiky a má sloužit proti neuváženému zadlužování budoucích generací. Strana se v případě tohoto opatření v porovnání s KDU-ČSL nebojí pracovat s konkrétními čísly. Uvádí jako plánovaný strop pro zadlužení země dluh o maximální výši 45 % HDP. Navrhuje také zavedení stropu pro výdaje, aby docházelo ke každoročnímu snižování veřejného dluhu o minimálně 0,5 % HDP⁵⁸. KDĽ vidí další možné úspory financí v reformě veřejné správy a budování štíhlého a kompaktního státního aparátu. Další ušetřené veřejné finance nachází KDĽ v zavedení jednotného výběru daní, sociálního a zdravotního pojištění. Tento systém by měl zjednodušit průběh výběru daní a vyměřování sociálního pojištění, které by podle KDĽ mělo být progresivní. Za významný krok ve prospěch fungování ekonomiky považuje strana podporu malých a středních podniků, pro které je důležité stabilní prostředí a spravedlivá legislativa. Zde je podle strany opět nutné zjednodušení legislativy. Pro

---

⁵⁷ Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010, sekce „*Zodpovědná i spravedlivá cesta k prosperitě*“, s. 40.

⁵⁸ Volební program KDĽ „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do Národní rady Slovenské republiky (NRSR) v roce 2010, sekce „*Program hospodářského rozvoje*“, s. 10-11.

podporu malých firem hodlá KDH využít systém cílené finanční podpory a nižšího zdanění podniků s ročním obratem menším než 6000 eur a 12000 eur.

Z výše zmíněných programových závazků stran vyplývá, že ani jedna ze stran nepreferuje klasickou liberální ekonomii volného trhu a naopak se snaží vypracovat různé systémy podpor trhu a drobných podnikatelů. Oproti levicovým stranám prosazují oba subjekty shodně střídmost státního rozpočtu a účinné nástroje proti zadlužování. Obě strany vnímají jako důležitou součást rozvoje hospodářství také rozvoj venkova. Shodně do této kapitoly přidávají zemědělskou politiku, která je s tradičním venkovem neodmyslitelně spojena. KDU-ČSL zdůrazňuje v této politice především nutnost udržitelného rozvoje venkova ve všech oblastech, podporu prvovýroby a zvýšení konkurenceschopnosti českých zemědělců. Strana chce například využít část přímých dotací z EU pro rozvoj venkova nebo zavést tzv. „komplexní zemědělské pojištění“ jehož účelem bude snížení rizik při podnikání v zemědělství⁵⁹. KDH si za svůj hlavní cíl v oblasti rozvoje zemědělství a rozvoje venkova vytyčila podporu kvalitní zemědělské produkce a upřednostňování „zdravých“ zemědělských produktů. Pro zemědělce slibuje postupné navyšování přímých plateb a státní pomoci až na úroveň starých členských států EU⁶⁰. Chce také podpořit drobné podnikatele na venkově a to především výhodnějšími úvěrovými podmínkami pro farmáře.

KDU-ČSL ve svých programových prohlášeních jasně požaduje přijetí Eura bez zbytečných odkladů. Kriticky se také staví k Maastrichtským kritériím pro přijetí do eurozóny. Tyto kritéria nejsou podle strany zcela objektivní, jelikož byly vypracovány v období ekonomického růstu EU. Pro období stagnace by měly být kritéria nastaveny tak, aby lépe odpovídaly hospodářskému cyklu. Pro KDH starost o přijetí společné evropské měny skončila přijetím Eura od 1. 1. 2009. Podle tehdejšího předsedy KDH Pavola Hrušovského nebylo otázkou, jestli přijmout Euro nebo nepřijmout, jako spíše, kdy a za jakých podmínek se do společné měnové politiky EU Slovensko zapojí. Podle tiskových zpráv z doby před přijetím Eura vyplývá, že se strana vyjadřovala od počátku jednání o

---

⁵⁹ Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010, sekce „*Konkurenceschopné zemědělství a rozvoj venkova*“, s. 48.

⁶⁰ Volební program KDH „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do NRSR v roce 2010, sekce „*Polnohospodárstvo a rozvoj vidieka*“, s. 15.

přijetí Eura spíše zdrženlivě a poukazovala na možná rizika a nevýhody jeho přijetí⁶¹. Ve volebním programu pro parlamentní volby 2006 se strana k této problematice nevyjadřuje, o zavedení Eura na Slovensku zde není jediná zmínka.

V sociální politice klade KDU-ČSL důraz především na zajištění co nejlepších podmínek pro rodiny s dětmi. Rodina je podle strany bez nadsázky vnímána jako základ státu. Zajištění potřeb rodin se státu v budoucnu vrátí, až se děti z těchto rodin stanou ekonomicky činné, odvedou státu daně ze svých příjmů a budou se prací aktivně podílet na zvýšení HDP země. Sociální politika KDU-ČSL by se dala shrnout jako „vše pro rodinu“. Strana dokonce navrhuje zřízení ministerstva pro rodinu a posuzování všech legislativních reforem a opatření podle vlivu na rodinu⁶². Ministerstvo pro rodinu by mohlo podle Jana Kasala vzniknout při současném sloučení Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva zemědělství. Nedošlo by tak k celkovému zvýšení nákladů státu (Kasal 2010). Volební program KDH je v těchto ohledech velmi podobný, rodině je zde přikládán stejný význam a dle strany je potřeba ji respektovat, podporovat a chránit. Cílem rodinné politiky KDH je materiální i duševní podpora rodin s dětmi. Navrhuje zvýšení daňového bonusu pro rodiče dětí do 6 let věku o 100%, společné sociální pojištění manželů a dokonce ústavní zákon o ochraně manželství⁶³.

Obě strany považují za klíčové podpořit efektivní zaměstnanost ve státě. KDH proto vyžaduje zásadní změny v zákoníku práce a přichází s velmi zajímavým řešením problému dlouhodobě nezaměstnaných. Tento problém chce strana řešit motivací zaměstnavatelů v podobě daňových prázdnin na jeden rok pro ty firmy, které zaměstnají dlouhodobě nezaměstnané nebo absolventy škol. Zároveň chce upravit financování středních a učňovských škol tak, aby byly finančně ohodnocovány podle úspěšnosti absolventů na trhu práce. KDU-ČSL chce podporovat zaměstnanost absolventů a dalších vybraných skupin zaměstnanců snížením ceny jejich práce, čehož dosáhne snížením

---

⁶¹ Například v článku *KDH: prijatie euromeny je prirýchle*, který otiskly slovenské Hospodářské noviny 18. ledna 2008, se Pavol Hrušovský vyjadřuje k termínu přijetí Eura na Nový rok 2009 jako o příliš rychlém, neuváženém kroku vlády.

⁶² Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010, sekce „*Rodinná politika přátelská dětem*“, s. 10.

⁶³ Volební program KDH „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do NRSR v roce 2010, sekce „*Zodpovedná a spravodlivá sociálna politika, zamestnanosť a rodina*“ s. 20.

odvodů na sociální pojištění u těchto skupin⁶⁴. Dalším plánem strany je použití části peněz ze strukturálních fondů EU k řešení situace krajů postižených strukturální nezaměstnaností. Bylo by tak možné vrátit do pracovního procesu řadu dlouhodobě nezaměstnaných. Oba subjekty chtějí taktéž bojovat proti sociálnímu vyloučení různých skupin ze společnosti. Tyto sociální skupiny jsou podle KDU-ČSL často zdrojem sociálních nepokojů v některých tímto jevem postižených regionech. Tento problém je podle strany dlouhodobě neřešený a jediným východiskem z nelehké situace postižených regionů je znovu začlenění problematických skupin do systému. Strana chce problém řešit donucením sociálně vyloučených a dlouhodobě nezaměstnaných k návratu do pracovního procesu. Velmi důležitá je pro ně motivace k tomu, aby pracovaly. Pracovat musí být pro skupiny výhodnější, než žít ze sociálních dávek. Nedílnou součástí plánů KDU-ČSL na začlenění problematických skupin obyvatelstva do pracovního procesu a do společnosti musí být zkvalitnění výkonu veřejné správy v postižených regionech a zvýšený dohled na práva a majetek občanů v postižených oblastech⁶⁵. KDH sociálně vyloučené skupiny⁶⁶ vnímá spíše jako občany, kteří potřebují pomoc. Pomoc těmto skupinám chce strana zajistit podle vlastních slov „*kombinací forem sociální podpory státu, sociálního pojištění a charity*“. KDH navrhuje úpravy zákonných podmínek pro získání státní podpory v nezaměstnanosti, částka podpory by měla být také vyšší pro starší nezaměstnané občany.

Důraz klade strana na podporu rodin, které se starají o zdravotně postiženého člena rodiny. V centru zájmu strany v oblasti sociální politiky stojí taktéž zlepšení situace pro děti v dětských domovech a ústavech. Zde preferuje strana především podporu náhradního rodičovství. Zlepšení situace sociálně vyloučených občanů musí být podle KDH stejně jako podle KDU-ČSL podmíněno jejich zapojením do pracovního procesu⁶⁷. KDH oproti KDU-ČSL požaduje navíc zrovnoprávnění mužů a žen ve společnosti. Straně jde především o stejné podmínky obou pohlaví na trhu práce, kde jsou podle ní ženy stále ještě znevýhodňovány. Nutné je podle strany zavést stejnou mzdu za stejnou práci pro muže i

---

⁶⁴ Strana chce takto zvýhodnit především zaměstnance s dětmi do 15 let věku a zaměstnance s věkem nad 50 let.

⁶⁵ Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010, sekce „*Odpovědná sociální politika*“, s. 20.

⁶⁶ Strana pracuje s pojmem „*marginalizované skupiny*“.

⁶⁷ Volební program KDH „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do NRSR v roce 2010, sekce „*Zodpovedná a spravodlivá sociálna politika, zamestnanosť a rodina*“ s. 20-21.

ženy jako samozřejmé pravidlo. Stejnou podporu, jakou mají ženy na mateřské dovolené, by měli mít i muži, kteří se rozhodnou starat se o dítě. KDU-ČSL se tomuto tématu ve svém programu nevěnuje.

Oba subjekty se též dlouhodobě zabývají řešením problémů důchodového systému. Podle prognostik demografického vývoje je současný český důchodový systém dlouhodobě neudržitelný, KDU-ČSL se tento problém snaží řešit podle svého volebního programu již od roku 1996, reformu se jí zatím však nepodařilo prosadit. KDH se zasazuje o urychlené uskutečnění důchodové reformy ve svém programu pro parlamentní volby 2002. V roce 2005 se koaliční vládě Mikuláše Dzurindy tuto reformu skutečně podařilo naplnit a na Slovensku vznikl důchodový systém o třech pilířích. V tomto systému tvoří odvody ze mzdy zaměstnanců tzv. *první pilíř*. *Druhý pilíř* je spravován soukromými společnostmi a občané si mohou vybrat, u jaké společnosti, za jakých podmínek a jakým způsobem si budou na penzi spořit sami. *Druhý pilíř* je taktéž povinný. *Třetí pilíř* je doplňkovým a spoření v něm je dobrovolné, stát v něm však poskytuje daňové výhody⁶⁸. Následující levicová vláda Roberta Fica však zásadním způsobem pozměnila podmínky spoření v druhém pilíři, který se tak podle ekonomů stal rázem nefunkčním⁶⁹. Ve volebním programu z roku 2010 se proto KDH rozhodlo předložit řešení tohoto problému. Hned v několika kapitolách ukazuje KDH na nutnost odstranění deformací druhého pilíře, které podle strany způsobila předešlá vláda. KDH chce především pozměnit systém zhodnocování úspor ve druhém pilíři a otevřít druhý pilíř pro vstup nových občanů do systému.⁷⁰ Reformu podle KDH potřebuje i první pilíř, kde je třeba posílit princip solidarity na úkor zásluhovosti. Systém by měl být stabilnější a dlouhodobě udržitelný.

KDU-ČSL ve svém programu pro volby 2010 chce reformovat penzijní systém tak, aby v něm nedocházelo k diskriminaci rodin s dětmi. Povinné penzijní spoření pro všechny není podle KDU-ČSL spravedlivé právě vůči rodinám s dětmi. Tyto rodiny vychovávají budoucí plátce do sociálního systému a podle strany by tak neměly mít stejnou odvodovou

---

⁶⁸ ŠVARC, Petr: *Důchodová reforma na Slovenku – inspirace pro ČR?* měšec.cz, <http://www.mesec.cz/clanky/duchodova-reforma-na-slovensku-inspirace-pro-cr/> (17. 11. 2011)

⁶⁹ STUHLÍK, Jan: *Penzijní reforma na kolenou. Slováci si na důchod už sami nenaspoří.* peníze.cz, <http://www.penize.cz/duchody/64970-penzijni-reforma-na-kolenou-slovaci-si-na-duchod-uz-sami-nenaspori> (17. 11. 2011).

⁷⁰ Současný systém byl koncipován při svém spuštění tak, že vstup do něj byl povinný pouze pro občany, kterým bylo 1. 1. 2005 méně než 16 let. Starší občané se museli rozhodnout, zda do systému vstoupí nebo budou pokračovat v tom stávajícím.

povinnost jako rodiny, které děti nemají. Naopak lidé, kteří nevychovali děti, nezajišťují další správný chod sociálního systému, a proto by si měli na důchod spořit. Strana se zřejmě inspirovala slovenskou důchodovou reformou a ve svém programu prosazuje vytvoření dvou povinných pilířů důchodového systému. První by byl po slovenském vzoru financovaný z průběžných odvodů na sociální pojištění a ve druhém pilíři by si občané spořili na důchod sami. Strana dále navrhuje snížení povinného příspěvku do prvního pilíře pro rodiny s dětmi. Od důchodové reformy si KDU-ČSL slibuje i vyšší motivaci občanů pro zakládání penzijních připojištění v období své ekonomické aktivity. Tuto reformu navrhovala KDU-ČSL již ve volebním programu z roku 2006, oproti původnímu konceptu byl současný návrh reformy jen mírně upraven.

3. Analýza vývoje zahraniční a bezpečnostní politiky

V této kapitole jsem se rozhodl zkoumat a komparovat časový úsek v období, ve kterém v obou zemích vrcholily přípravy na vstup do Severoatlantické aliance (NATO) a Evropské unie (EU) až do parlamentních voleb v roce 2010. Do EU vstoupilo Slovensko stejně jako Česká republika při tzv. východním rozšíření EU v květnu roku 2004. Do NATO však vstoupila každá země zvlášť. Zatímco Česká republika se stala členem již v roce 1999 spolu s Polskem a Maďarskem, Slovensko se k NATO připojilo až v březnu roku 2004. V případě KDU-ČSL proto v této kapitole analyzuji zahraniční politiku strany v letech 1998 – 2010 a v případě KDH pouze v letech 2002 - 2010⁷¹.

3.1 Postoje stran vůči Evropské unii

Obě strany podle oficiálních dokumentů dlouhodobě usilovaly o členství svých zemí v EU. Ve volebním programu pro parlamentní volby 2002 KDH doslova tvrdí, že bylo od svého založení „přesvědčené o potřebě realizace demokratické perspektivy pro Slovensko ve sjednocené Evropě“⁷². Evropská integrace podle strany nemá žádnou smysluplnou alternativu a proto je velmi důležité, aby Slovensko úspěšně absolvovalo ratifikační proces. Evropskou unii dále vnímá hlavně jako společenství, v němž jsou uplatňovány dva principy – nadnárodní a mezivládní. Na základě toho jmenuje konkrétní oblasti, ve kterých by měla být zachována suverenita členských zemí a naopak se pozitivně staví k některým společným projektům EU, jako jsou například měnová unie nebo společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP). V případě SZBP je pro stranu důležitým faktorem striktní rozdělené působnosti EU a NATO tak, aby v některých oblastech nedocházelo k duplicitě. Úspěšný vstup do EU je pro zahraniční politiku KDH v následujícím volebním období jasnou prioritou⁷³. KDH se chystá v unijním rámci

---

⁷¹ KDU-ČSL kandidovala v parlamentních volbách 2002 v koalici s Uníí svobody-Demokratickou uníí (US-DEU), vycházím tedy z jejich společného volebního programu.

⁷² Volební program KDH „*Istota, nádej, budúcnosť*“ pro parlamentní volby 2002, sekce „*Zahraničná politika a európska integrácia*“ (nestránkovaná verze).

⁷³ Prioritami zahraniční politiky KDH pro volební období 2002–2006 jsou jednoznačně začlenění Slovenské republiky do EU a NATO.

podporovat hlavně reformy vedoucí ke zjednodušení, větší efektivitě a transparentnosti fungování EU. Prosazovat bude reformy výhodné pro skupinu států ekonomicky a demograficky podobných Slovensku na základě principu subsidiarity.

V porovnání s volebním programem KDH působí program koalice KDU-ČSL a US-DEU pro parlamentní volby 2002 velmi podobně. Problematiku připravovaného vstupu do EU předkládá koalice hned na začátku programu za obecným představením své formace. Lze proto soudit, že vstupu do EU přikládá KDU-ČSL stejnou váhu jako KDH. Přijetí do EU znamená pro stranu zvýšení konkurenceschopnosti ČR díky společnému trhu a také efektivnější prosazování zájmů republiky na mezinárodním poli. KDU-ČSL předkládá typický návod k tomu, jak dosáhne úspěšného členství v EU. Hlavní body tohoto návodu tvoří v první řadě zapojení ČR od počátku členství do všech důležitých aktivit v rámci EU, dodržení maximálně dvouletých přechodných opatření kvůli volnému pohybu pracovních sil v EU, splnění podmínek nutných k čerpání peněz ze strukturálních fondů a peněz z fondů na rozvoj venkova. Strana taktéž prohlašuje, že v EU podpoří reformu společné zemědělské politiky a vznik Evropské ústavy, která jasně vymezí kompetence členských států a Unie. KDU-ČSL v programu také předkládá svoji vizi vytvoření „*přirozené evropské demokratické federace*“, jejíž vznik by podle strany zjednodušil a zlevnil rozhodovací procesy ve společných politikách EU a přinesl užitek samotným občanům⁷⁴.

Při srovnání volebních programů obou stran pro parlamentní volby 2006 jsou patrné především tyto zásadní jevy: KDH ve svém programu zcela rozhodně odmítá návrh Evropské ústavy, což by podle slov strany znamenalo přeměnu společenství do takové podoby, která by poškozovala národní zájmy státu. Odmítá jakékoli posilování pravomocí EU. Zastává naopak mezivládní model, silnější postavení národních parlamentů v EU a právo veta v oblasti národních zájmů státu. Oproti volebnímu programu z roku 2002 se tak program KDH jeví mnohem méně prointegračně. KDH upřednostňuje ochranu národních a ekonomických zájmů státu nad zájmy společenství, zahraniční politika je v programu dokonce zahrnuta do společného oddílu s národními zájmy Slovenské republiky a je pro stranu vnímána jako jedna z priorit. Co se týče otázky rozšíření EU, podpoří KDH tento krok pouze v případě, že se bude jednat o státy sdílející společné evropské hodnoty. KDH

---

⁷⁴ Volební program koalice KDU-ČSL a US-DEU „*Dáme věci do pořádku. Rovné šance pro každého*“ pro parlamentní volby 2002, oddíl *Evropská budoucnost naší země*, s. 4.

by tedy podpořila rozšíření o balkánské země, ale nikoli vstup Turecka jakožto neevropské země. S Tureckem navrhuje strana zavést pouze privilegované partnerství.

KDU-ČSL vztahům s EU ponechává místo až na úplném konci svého volebního programu, na konci sekce Zahraniční politika, ve které staví do popředí zájmu ochranu míru a stability ve světě, dialog mezi národy a upevňování vztahů s ostatními partnery NATO. Evropskou integraci však strana nevnímá negativně, naopak v ní vidí příležitosti pro Českou republiku, která by se podle strany měla stát jádrem integrace. Velký význam předkládá předsednictví ČR Radě EU v první polovině roku 2009, ve kterém bude třeba mít podle slov strany vyjasněné priority. Prioritami KDU-ČSL ve vztahu k EU jsou hlavně snižování hospodářských rozdílů mezi ČR a státy západní Evropy, efektivní čerpání peněz z fondů EU a zrušení omezení platící pro české občany na trhu práce EU. Mezi další cíle strany v této oblasti patří ucházení se o sídlo v ČR v případě realizace připravované Evropské rady pro výzkum. Strana oproti KDH podporuje další integraci. V otázce rozšiřování EU však zastává naprosto stejný názor jako KDH – podpoří vstup Chorvatska a dalších balkánských zemí do EU, přistoupení Turecka však odmítá z důvodu jeho rozdílných civilizačních kořenů, jež leží mimo Evropu⁷⁵. K návrhu Evropské ústavy se strana překvapivě ve svém programu nevyjadřuje. V dubnu roku 2007 však vládní koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených vydala prohlášení, podle kterého by se v názvu smlouvy nemělo objevovat slovo „ústava“ a jednání o dokumentu by měla být ukončena do roku 2009⁷⁶. KDU-ČSL v úplném závěru svého programu deklaruje svoji nedílnou příslušnost k Evropské lidové straně jakožto nositelce křesťanskodemokratických hodnot v Evropě a zavazuje se podporovat její politiku, stejně jako bude spolupracovat s ostatními křesťanskodemokratickými stranami v Evropě. Zdůrazňuje, že myšlenky evropské integrace mají své kořeny v křesťanské tradici a hodnotách.

Ve volebním programu pro parlamentní volby 2010 již KDH neprosazuje národní zájmy v takové míře, jako tomu bylo v minulém předvolebním období. Naopak v zahraniční politice klade důraz na princip rovnováhy mezi „zachováním vlastní identity a

---

⁷⁵ Volební program KDU-ČSL „Klidná síla“ pro volby do PSPČR 2006, sekce „Zahraniční politika“, nestránkováno.

⁷⁶ LACINA, Tomáš: *Parlamentní diskuse o Smlouvě o Ústavě pro Evropu a Lisabonské smlouvě v ČR*. Sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=355&lst=103> (2. 12. 2011).

*suverenity a nutným přizpůsobením se globalizačním trendům*⁷⁷. Strana chce v první řadě zodpovědné institucionální reformy EU, aby mohla EU lépe reagovat na přicházející globální výzvy. Podle KDH je nezbytné uplatňovat v oblastech přímých daní, trestního práva, rodinné politiky, zahraniční politiky a obrany princip jednomyslnosti rozhodování. Tento princip vnímá jako základ pro spolupráci na základě důvěry a rovnosti mezi jednotlivými členskými zeměmi EU. Strana tak opět preferuje mezivládní model integrace, který je dlouhodobě typický pro její politiku vůči EU. Ve svém programu dále poukazuje na zneužívání peněz ze strukturálních fondů EU na Slovensku a navrhuje tento problém řešit zvýšením transparentnosti realizace evropských projektů. Žádné konkrétní řešení zde však nepředkládá. Co se týče rozšíření EU o další členské státy, jsou postoje strany v porovnání s minulým volebním programem neměnné. Oceňuje zlepšení Turecka v problémových oblastech, za adekvátní však stále považuje nabídnout zemi pouze statut privilegovaného partnera.

KDU-ČSL pro parlamentní volby 2010 přehodnocuje význam zahraniční politiky a zabývá se problematikou EU ve dvou oddělených sekcích v prvních dvou třetinách svého volebního programu. V sekci nazvané „*Doma v Evropě*“ shrnuje výhody členství České republiky v EU. Strana zastává názor, že v ČR chybí vůle politických elit na aktivní zapojení se do řešení společných problémů EU a chce tento stav změnit. Zastává také názor, že současná implementace evropských norem do českého právního řádu není efektivní a ČR se tak dostává mimo elitu evropských zemí, za kterými tímto způsobem nepřestane zaostávat. Podobně jako v předchozím volebním programu usiluje o efektivní čerpání peněz z evropských fondů, tuto problematiku však oproti minulému programu rozvádí do konkrétních podob. KDU-ČSL nachází řešení této problematiky ve zkvalitnění řízení evropských fondů a hospodárném a správně zacíleném využití peněz z těchto fondů za pomoci sektorových operačních programů. Zároveň se strana zavazuje usilovat o vyjednávání další strukturální pomoci ze strany EU v letech 2014–2020.

Ve druhé sekci věnované evropské problematice, kterou strana nazývá „*Spolehliví spojenci v silné EU*“ v první řadě považuje za nutné, aby EU v době současné ekonomické krize dokázala být jednotná a zodpovědně se krizi dokázala postavit. Důležité je podle KDU-ČSL urychlené uplatnění evropských nástrojů proti této krizi, jako jsou podpora

---

⁷⁷ Volební program KDH „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do NRSR 2010, sekce „*Slovensko v medzinárodnom společenstve*“, s. 60.

hospodářské strategie EU, boj proti nezaměstnanosti a další společné úsilí ve zmírnění jejích následků. Další prioritou je pro stranu podle vlastních slov „*stanovení hranic EU pro následujících 20 let*“⁷⁸. Svůj postoj k přijetí Turecka do EU strana nemění. Usiluje naopak o efektivní vztahy se všemi současnými zeměmi EU, především potom se sousedskými státy ČR. Za nejdůležitější považuje vztahy s Německem, jako s politicky i ekonomicky nejsilnějším partnerem ČR. O dalším rozšiřování EU strana podle tohoto volebního programu neuvažuje, k otázce přijetí balkánských zemí se zde nevyjadřuje. Strana oproti předešlému období slibuje zlepšení prostředí v EU pro české firmy. Slibuje podporu vypracování nové exportní strategie a zefektivnění ekonomické diplomacie pro potřeby českých firem.

Ze zkoumání volebních programů obou stran je tedy možné vyvodit závěry, že obě strany zastávají proevropské názory a snaží se o úplné a funkční zapojení svých zemí do všech politik EU. KDH však v porovnání s KDU-ČSL projevuje menší ochotu zapojení do nadnárodně koncipovaných integračních snah EU a prosazuje spíše naopak mezivládní model integrace. Oproti KDU-ČSL klade KDH větší důraz na prosazování národních zájmů své země. Obě strany striktně odmítají vstup Turecka do EU jakožto neevropské země. Podle slov prvního místopředsedy KDU-ČSL Romana Líka „*Turecko není na vstup do Evropské unie připraveno a Unie není připravena na vstup Turecka*“⁷⁹. R. Líka se k tomuto problému dále vyjadřuje s názorem, že by o případném vstupu Turecka do EU měli rozhodnout občané v referendu. Podle současného předsedy KDH Jána Figel'a není možné Turecko přijmout do EU, protože nesplňuje evropská kritéria v oblasti svobody projevu, rovnosti mužů a žen a svobody náboženského vyznání. Přístupová jednání s Tureckem trvají podle J. Figel'a od roku 2005 poukazuje na fakt, že: „*jednání o 8 přístupových kapitolách z 35 musela být zrušena, protože Turecko neuznává jeden ze členských států EU, Kyprskou republiku*“.⁸⁰

---

⁷⁸ Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR 2010, sekce Spolehliví spojenci v silné EU, s. 37.

⁷⁹ HORÁLEK, Martin: *LÍNEK: O PŘÍPADNÉM VSTUPU TURECKA DO EU BY MĚLI ROZHODNOUT LIDÉ V REFERENDU*. KDU-ČSL, <http://www.kdu.cz/Zpravy/Aktualne/2009/Linek--O-pripadnem-vstupu-Turecka-do-EU-by-meli-ro.aspx> (2. 12. 2011).

⁸⁰ KDH: *Turecku treba ponúknut' iba privilegované partnerstvo s Úniou*. SME.sk, <http://www.sme.sk/c/5093948/kdh-turecku-treba-ponuknut-iba-privilegovane-partnerstvo-s-uniou.html> (2. 12. 2011).

Co se týče volebních programů obou stran do Evropského parlamentu (EP) pro rok 2004, byly již zpracovány relevantní analýzy těchto programů, které jsem se rozhodl pro účely své práce použít. Velmi precizní analýzu volebního programu KDH pro volby do EP v roce 2004 publikoval slovenský politolog Juraj Marušiak. Podle J. Marušiaka je základní myšlenkou volebního programu KDH pro tyto volby důraz na sebevědomé vystupování Slovenska na půdě EU. Strana proto prosazuje ve všech důležitých politikách EU zachování svrchovanosti jednotlivých členských států a pouze při splnění stejné podmínky by byla ochotná hlasovat pro přijetí Ústavní smlouvy pro Evropu. Právě zdůrazňováním principu svrchovanosti se KDH podle J. Marušiaka staví do skupiny euroskeptických stran.⁸¹ Strana také prosazuje zachování současného modelu Evropské komise, do které každá členská země nominuje jednoho komisaře. KDH chce prosazovat v politikách EU především ochranu tradičních křesťanskodemokratických hodnot a rodiny. J. Marušiak dále ve své analýze upozorňuje na fakt, že ve volebním programu strany chybí některé její tradiční politické pilíře jako obranná a bezpečnostní politika nebo problematika zahraniční politiky EU.

Podle brněnských politologů Ivety Frízlové, Michaely Kozlové, Ondřeje Málka a Jaroslava Švestky, kteří jsou autory analýzy volebního programu KDU-ČSL pro volby do EP 2004 strana ve volebním programu vychází z hodnot prosazovaných Evropskou lidovou stranou, které stojí na prohlubování evropské integrace a „*prohlubování spolupráce, podpořené reformami unie, které by vedly k zlepšení spolupráce*“.⁸² Dle typologie Contiho a Verzichelliho autoři stranu zařadili do kategorie *funkčního europeanismu* a to především z důvodu, že prohlubování integrace strana spojuje s naplněním národních zájmů státu. Na druhou stranu strana věří, že české tradice a kultura budou po rozšíření EU jejím přínosem⁸³. Podle Jakuba Šeda strana v tomto programu neslevila ze svých křesťanskodemokratických hodnot, ale naopak je posunula do evropského kontextu. V programu proto strana předkládá body již známé z předchozích

---

⁸¹ MARUŠIAK, Juraj: *Analýza volebního programu: Kresťansko-demokratické hnutie (KDH)*. Volebný infoservis, <http://www.infovolby.sk/index.php?base=data/euro/2004/analyzy/1086276669.txt> (2. 12. 2011).

⁸² FRÍZLOVÁ, Iveta – KOZLOVÁ, Michaela – MÁLEK, Ondřej – ŠVESTKA, Jaroslav: *Vliv evropeizace na české politické strany. Working paper č. 20*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2006, s. 32. dostupné z: http://www.iips.cz/data/files/Analyzy_Working_Papers_pdf/frizlova-vliv-evropeizace-na-cpolstrany.pdf (2. 12. 2011).

⁸³ ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnost jejich aplikace v České republice*. Univerzita Palackého v Olomouci 2008, s. 106.

volebních programů, jako jsou sociálně-tržní hospodářství, solidarita a vazba na křesťanské hodnoty.⁸⁴ Lubomír Kopeček také upozorňuje na fakt, že v tomto volebním programu se KDU-ČSL věnuje dosud nejvíce ze všech svých programů tématu imigrace. Strana proto podle L. Kopečka „vzdvihuje význam společné azylové a imigrační politiky v rámci EU“⁸⁵. KDU-ČSL měla podle Pavla Šaradína nejintenzivnější volební kampaň pro tyto volby ze všech stran⁸⁶. Lze proto soudit, že těmto volbám nepřikládá malý význam.

Pokud srovnáme volební programy obou stran pro volby do EP 2009, je již na první pohled zřejmé, že KDH nikterak nepolevuje ze svých dlouhodobých politických cílů v EU, jako je ochrana rodiny a tradičních hodnot. KDH zde ostře vystupuje proti eutanazii a „znevažování tradičních hodnot“⁸⁷. Nepřeje si postavení registrovaného partnerství homosexuálů na stejnou úroveň jako manželství muže a ženy a odmítá adopci dětí homosexuálními páry. V kulturně-etické oblasti opět prosazuje výhradně rozhodování na úrovni členských států a tento princip ve svém programu nadále zdůrazňuje i ve všech dalších klíčových oblastech politik EU. Oproti minulému volebnímu programu strana důkladně rozpracovává otázky bezpečnosti a obrany Slovenska v EU. Zde KDH prosazuje spolupráci s NATO, ale zároveň i prohloubení spolupráce armád jednotlivých členských zemí EU. Výrazným tématem strany ve volebním programu do EP 2009 je řešení hospodářské krize. Důvod krize vidí KDH nikoli v nefunkčním volném trhu, ale v úpadku morálky. Cestou z krize není populistická politika protekcionismu ani další nesystematické zvyšování výdajů ze státního rozpočtu. Pro účinný boj s krizí však podle strany bude nutné krátkodobé zvýšení vynaložených prostředků z rozpočtu EU. V závěru svého volebního programu ponechává KDH místo pro sekci „*Národní zájmy*“ a deklaruje zde svůj postoj k EU jako společenství suverénních států, jehož fungování upravuje smlouva z Nice. Ratifikaci Lisabonské smlouvy proto odmítá.

---

⁸⁴ ŠEDO, Jakub: *Česká republika*. In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004, s. 34.

⁸⁵ KOPEČEK, Lubomír: *Imigrace jako politické téma v ČR: analýza postojů významných politických stran*. Středoevropské politické studie, 2004, č. 2-3, dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=203> (3. 12. 2011).

⁸⁶ ŠARADÍN, P.: c. d., s. 105.

⁸⁷ Volební program KDH „*Veríme tak ako vy v silu našej rodiny a tradičné hodnoty*“ pro volby do EP 2009, sekce „Ochrana tradičních hodnot – rodina“, dostupné z: http://verime.kdh.sk/program_kdh_ep/?id=2 (1. 12. 2011).

KDU-ČSL ve svém volebním programu do EP 2009 stejně jako v programu pro volby do PSČR v roce 2010 nabízí „*recept na cestu z krize*“, který se od tohoto programu výrazně neliší. Oproti kampani do PSČR však více zdůrazňuje volný a bezbariérový pohyb pracovních sil a služeb v EU. Trvá také na stanovení pevného termínu přijetí společné měny, protože tento krok podle strany pomůže vytvořit pro ČR stabilnější ekonomické prostředí. V sekci „*Evropa jako bezpečné místo pro šťastný a spokojený život*“ zdůrazňuje KDU-ČSL boj proti globálnímu terorismu, vůči němuž musí EU zlepšit svoji obrannou politiku, další zlepšení musí podle strany nastat v boji s organizovaným zločinem a boji proti ilegální imigraci. Navíc se strana podle svého programu bude snažit zajistit, aby na evropský trh nepronikaly nebezpečné výrobky z asijských zemí. Strana má na mysli jak potraviny – uvádí známý případ melaninové aféry v Číně, tak i nebezpečné dětské hračky a oblečení dovezené z komunistické Číny⁸⁸. Čínský režim vnímá strana negativně a prosazuje proti němu důrazný mezinárodní tlak⁸⁹. Stejně jako ve volebním programu do EP v roce 2004 strana navrhuje zřízení společné azylové a imigrační politiky EU. Ve volebním programu KDU-ČSL nechybí ani další velké evropské téma – globální oteplování. Tento fenomén vnímá strana jako realitu a navrhuje jeho řešení snížením množství skleníkových plynů, kterého chce dosáhnout podporou moderních a efektivních technologií. K řešení tohoto problému také podle strany pomůže optimalizace výroby a využívání elektrické energie. Strana také podporuje využívání jaderné energetiky v boji za snižování CO₂ a posilování energetické soběstačnosti Evropy⁹⁰.

KDU-ČSL i KDH jsou členy Evropské lidové strany (ELS), která patří v současné době do největší frakce Evropského parlamentu Evropské lidové strany - Evropských demokratů (ELS-ED). ELS je v podstatě federace jednotlivých politických stran a má svoje programové dokumenty. Členy ELS se mohou podle Stanislava Balíka a kol. stát pouze „*politické strany křesťanskodemokratické provenience z členských zemí EU, které vyslovily souhlas s programovými zásadami ELS a přijaly stanovy*“⁹¹. Základní program ELS se

---

⁸⁸ Volební program KDU-ČSL „*Spolehliví v těžké době*“ pro volby do EP v roce 2009, s. 9. dostupné z: <http://www.roithova.cz> (3. 12. 2011)

⁸⁹ tamtéž, sekce „*Sjednocená Evropa jako silný světový hráč*“, s. 16.

⁹⁰ tamtéž, sekce „*Boj proti oteplování zeměkoule a možnosti získávání energií pro každý den*“.

⁹¹ BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít – PITROVÁ, Markéta: *Evropská lidová strana*. In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004, s. 9.

hlásí k tradici „otců zakladatelů“ poválečné sjednocené Evropy, křesťanským demokratům Alcide de Gasperimu, Jeanu Monnetovi, Robertu Schumannovi a Konradu Adenauerovi. V zahraniční politice zastává ELS prointegrační pozici a podporuje rozšíření EU směrem na Východ. Podporuje společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU, dlouhodobým cílem ELS je, aby byla EU zastoupena v Radě bezpečnosti OSN jako jeden celek namísto současné situace, kdy jsou stálými členy Rady bezpečnosti pouze některé členské státy EU. V programovém dokumentu pro období let 2009–2014 se ELS vyslovuje k otázkám rozšiřování EU nepřliš konkrétně. Požaduje však, aby kandidátské země splňovaly kritérium společné vize EU, což přispěje k udržení její soudržnosti. Rozšíření by nemělo být jediným nástrojem EU k tomu, aby přesvědčila ostatní nečlenské země provádět reformy, které jsou v jejich zájmu. Jako další takový nástroj preferuje ELS prosazování politiky sousedství, pomocí níž je možné vybudovat v Evropě a přilehlých oblastech bezpečnější politický prostor⁹².

KDU-ČSL získala již v roce 1996 statut pozorovatele, v roce 1998 statut přidruženého člena a vstupem ČR do Evropské unie se konečně stala jejím plnohodnotným členem. Programově je KDU-ČSL s ELS ve všech zásadních oblastech kompatibilní. Strana ve svém volebním programu pro volby do PSPČR 2006 v sekci „Zahraniční politika“ přímo deklaruje: „*KDU-ČSL je nedílnou součástí Evropské lidové strany, účastní se formulace jejích cílů a bude se i nadále podílet na jejích aktivitách a spolupráci se všemi dalšími křesťansko-demokratickými stranami v Evropě*“⁹³. KDH získalo statut pozorovatele v ELS v roce 1996, status přidruženého člena v roce 2002 a stejně jako KDU-ČSL se plně začlenilo do ELS vstupem své země do EU v roce 2004. Oproti KDU-ČSL jeví strana mnohem menší ochotu k integraci a je proto vnímána jako euroskeptická. Lubomír Kopeček ji řadí do kategorie měkkého euroskepticismu, což v praxi znamená, že strana akceptuje myšlenky integrace a EU, ale odmítá se zapojit do některých společných unijních politik. Právě tyto postoje strany spolu se zvýšeným akcentem na eticko-morální hodnoty v konzervativně-katolickém duchu jsou pro stranu uvnitř ELS podle L. Kopečka

---

⁹² *Ten priorities for the EPP Group 200 –2014: Putting people at the heart of Europe.* s. 8-9, dostupné z: http://www.eppgroup.eu/activities/priorities/default2009_en.asp (3. 12. 2011).

⁹³ Volební program KDU-ČSL „*Klidná síla*“ pro volby do PSPČR 2006, sekce „Zahraniční politika“, nestránkováno.

problematické⁹⁴. Pro přehled o postojích stran k některým vybraným aspektům EU slouží následující tabulka č. 3.

Nadnárodní model EU		KDU-ČSL	KDH		Mezivládní model EU
Rusko jako partner EU		KDH	KDU-ČSL		Rusko jako hrozba EU
Společná měna co nejdříve	KDU-ČSL		KDH		Zachování národní měny
Přijetí Evropské ústavy		KDU-ČSL		KDH	Odmítnutí Evropské ústavy
Přijetí Turecka do EU				KDU-ČSL KDH	Odmítnutí vstupu Turecka do EU
Ztotožňující europeanismus		KDU-ČSL	KDH		Tvrdý euroskepticismus

Tabulka č. 3 Znárodnění postojů KDU-ČSL a KDH k vybraným aspektům EU

3.2 Postoje stran k NATO, V4 a dalším strategickým partnerům

KDU-ČSL ve svém volebním programu pro volby do PSČR v roce 1998 ukazuje jasný zájem o vstup do NATO. Tato organizace je podle strany jediným možným vhodným partnerem v obranné politice ČR. Důležitými faktory pro stranu jsou zejména suverenita a nezávislost v rozhodování členských států NATO. Zároveň však strana zdůrazňuje, že vstup do NATO neznamena vyčlenění ČR z dění ve střední Evropě. Zavazuje se ke spolupráci s ostatními zeměmi Evropy, kteří členy NATO prozatím nebudou, prostřednictvím Euroatlantické rady partnerství (EAPC) a programu Partnerství pro mír a

⁹⁴ KOPEČEK, Lubomír: Členové Evropské lidové strany na Slovensku. In: In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004, s. 92.

na poli mezinárodních organizací⁹⁵. Strana dále hodnotí jako přínos zapojení Armády České republiky do misí IFOR a SFOR pod záštitou NATO v bývalé Jugoslávii a bude proto prosazovat další setrvání českých vojáků v Bosně a Hercegovině. V sekci svého programu nazvané „*Zahraniční politika*“ strana v obecné rovině dále rozvádí své myšlenky podpory spolupráce s NATO. Upozorňuje zde především, že bude dbát i na spolupráci s Aliancí v oblasti nevojenského ohrožení, vědecké spolupráci a ochraně životního prostředí. KDU-ČSL vztahy s ostatními strategickými partnery v tomto volebním programu velmi opomíjí, nevyjadřuje ohledně postojů k zemím V4 ani USA. Jediná informace o spolupráci s dalšími partnery má formu vágního prohlášení „*I mimo kontext Evropské unie budeme nadále intenzivně prohlubovat a dále rozvíjet vztahy se sousedními zeměmi a to jak v oblasti politické, tak i v kultuře, vědě a společenském životě*“⁹⁶. Strana také podporuje myšlenku spolupráce mezinárodních organizací NATO, EU, Západoevropské unie (ZEU), OSN, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a Rady Evropy (RE).

Volební program KDH pro volby do NRSR v roce 2002 je ve srovnání s výše zmíněným programem KDU-ČSL v oblasti spolupráce s dalšími strategickými partnery jen o málo konkrétnější. Zdůrazňuje, že předpokladem pro úspěšnou evropskou politiku jsou dobré vztahy se sousedskými zeměmi a efektivní regionální spolupráce, pro SR zejména v rámci skupiny V4. Stejně jako KDU-ČSL, preferuje KDH aktivní účast Slovenska v OSN, RE, a OBSE. V rámci OSN si strana klade za cíl dosáhnout pro Slovensko místa v nestálé Radě bezpečnosti OSN pro období let 2006–2007. Strana dále požaduje přehodnocení efektivnosti regionálních organizací, jejichž činnost je dublována. Žádnou konkrétní organizaci však neuvádí. Vstup SR do NATO má podle tohoto programu plnou podporu strany a to v nejbližším možném termínu. Strana deklaruje, že stojí o převzetí „*svého dílu zodpovědnosti za ochranu svobody a bezpečnosti v euroatlantickém prostoru*“⁹⁷. Podporuje také další rozšíření aliance o země, které splňují kritéria pro

---

⁹⁵ Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do PSPČR v roce 1998, sekce „*Obrana*“, nestránkováno.

⁹⁶ Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do PSPČR v roce 1998, sekce „*Zahraniční politika*“, nestránkováno.

⁹⁷ Volební program KDH „*Istota, nádej, budúcnosť*“ pro volby do NRSR v roce 2002, sekce „*Zahraničná politika a európska integrácia*“ (nestránkovaná verze).

členství a nebrání jim v tom ani historické nebo geografické překážky. Zajímavou myšlenkou je přání strany na rozvoj strategické spolupráce NATO s Ruskem a Ukrajinou.

V programových dokumentech po přistoupení kladou obě strany na vztahy vůči NATO velký důraz. Podle KDU-ČSL je spojenectví ve strategické alianci NATO jednoznačným přínosem pro obranu a vnitřní stabilitu členů aliance. Ve volebním programu koalice KDU-ČSL a US-DEU z roku 2002 poukazuje na fakt, že je třeba lépe definovat strategické zájmy ČR, což napomůže k zajištění kompatibility s obrannou politikou NATO. Roli V4 v tomto programu strana opět přímo nezmiňuje. Při srovnání volebních programů obou stran z roku 2006 zjistíme, že, zatímco KDH bude prosazovat posílení spolupráce uvnitř skupiny V4, KDU-ČSL se touto otázkou ani tentokrát nezabývá. Cílem spolupráce uvnitř V4 by měl podle KDH být společný vstup těchto zemí do Schengenského prostoru. Země V4 jsou pro KDH i klíčové oblasti z hlediska bilaterálních vztahů. Dalšími významnými partnery jsou pro KDH Rusko – především díky zdroji energetických surovin, Německo, slovanské státy na Balkáně a USA. Podle slov strany je třeba zmírnit „odcizení“ mezi EU a USA. Ve vztahu k balkánské oblasti strana odmítá uznání nezávislého statutu Kosova. NATO chápe KDH jako „*nejdůležitější pilíř bezpečnosti transatlantického prostoru*“⁹⁸.

KDU-ČSL prohlašuje ve svém programu pro volby 2010, že ČR je spolehlivým členem NATO a je pro další upevňování vazeb mezi ČR a ostatními členy aliance. Strana si nepřejí další emancipaci v oblasti obranné a bezpečnostní politiky EU, jež by mohla funkci aliance oslabit. Další programovou prioritou této strany v oblasti zahraniční politiky je rozvojová a humanitární pomoc potřebným zemím a vágně formulovaný „*dialog mezi národy*“, ve kterém zdůrazňuje například řešení konfliktů mírovou cestou. Za důležitý bod zahraniční politiky považuje strana „*dokončení ratifikace smlouvy mezi ČR a Svatým stolcem*“⁹⁹. Roli USA v tomto programu strana zmiňuje pouze v souvislosti s obrannou politikou a NATO, dále potom jako jednu z priorit vnímá zrušení vízové povinnosti pro české občany při cestování do USA a Kanady.

---

⁹⁸ Volební program KDH „*Za slušný život na Slovensku*“ pro volby do NRSR v roce 2006, sekce „*Národní zájmy a zahraniční politika*“, s. 11.

⁹⁹ Volební program KDU-ČSL „*Klidná síla*“ pro volby do PSPČR 2006, sekce „*Zahraněční politika*“, nestránkováno.

Podle programových prohlášení KDH pro volby do NRSR v roce 2010 se hlavní zájmy strany v zahraniční politice nemění, strana zde však předkládá i nová témata. Přibývá zde odkaz na význam upevnění a rozvoje spolupráce mezi NATO a EU. Strana zde také hovoří o potřebě spolupráce zejména s vyspělými státy Evropy a světa v hospodářské, kulturní a vědecké oblasti. Zajímavým faktem je, že mezi své potenciální partnery řadí KDH i komunistickou Čínu¹⁰⁰. Strana i v tomto programu zdůrazňuje vůli o dobré vztahy s Ruskem, jako s hlavním dodavatelem energetických surovin pro Slovensko. Ze sousedských zemí příkládá strana velký význam vztahům s Maďarskem, které jsou podle jejích slov „i nadále zkušebním kamenem slovenské zahraniční politiky“¹⁰¹. Zájmem KDH je podle tohoto programu překonání historických problémů ve vztazích obou zemí. V programu KDH opět nechybí zmínka o budování vztahů mezi členy V4, zefektivnění činnosti a využití potenciálu tohoto společenství.

Zahraniční politika KDU-ČSL je podle volebního programu strany pro volby do PSČR 2010 téměř zcela podřízena prioritám v rámci EU. Ostatním strategickým zahraničním partnerům strana ponechává jen velmi omezený prostor. V rámci EU se strana zavazuje k usilování o využívání společného potenciálu ČR a našich sousedských zemí – Polska, Slovenska, Rakouska a Německa. O NATO se strana zmiňuje pouze útržkovitě v programové sekci „Doma v Evropě“, kde razí tezi, že Evropská obranná politika si nekonkuruje s NATO, ale oba projekty se vzájemně doplňují. Další zmínky o NATO je možné v programu nalézt v souvislosti s Armádou České republiky, kde je tato organizace pozitivně vnímána jako její vzor. Strana se oproti KDH staví k energetické závislosti na Ruské federaci spíše jako k budoucí hrozbě. Tento problém chce řešit budováním společné energetické politiky EU.

---

¹⁰⁰ Volební program KDH „Cesta pre Slovensko“ pro volby do NRSR 2010, sekce „Slovensko v medzinárodnom společenstve“, s. 60.

¹⁰¹ Tamtéž.

Závěr

Cílem této práce bylo především srovnání dvou politických stran (KDU-ČSL a KDH) hlásících se ke stejné ideově-politické tradici – křesťanskodemokratické stranické rodině. Účelem tohoto srovnání bylo zjistit, do jaké míry vybrané politiky KDU-ČSL a KDH s touto tradicí korespondují. Obě strany se hlásí k odkazu lidových stran, které na území Československa v minulosti úspěšně reprezentovaly zájmy katolických voličů a jejichž politika odrážela ideje křesťanskosociální nauky. V případě KDH se však v křesťanskodemokratické tradici mísí citelný důraz na národní zájmy Slovenské republiky, což se v politice strany projevuje především v jejích postojích vůči evropské integraci (viz. dále). Ideově-političtí předchůdci obou stran se v historii zdiskreditovali spoluprací s nedemokratickými režimy. V případě Československé strany lidové (ČSL), ze které přímo vychází dnešní KDU-ČSL, se jednalo o dlouhodobou spolupráci s Komunistickou stranou Československa. Hlinkova slovenská lidová strana, na jejíž odkaz navazuje KDH, naproti tomu spolupracovala s fašisty (nacisty). Od těchto etap v historickém vývoji křesťanskodemokratického proudu v Československu se obě strany distancovaly. KDU-ČSL od svého vzniku důsledně odmítá jakoukoli spolupráci s komunisty. KDH navíc na HSĽS přímo nenavazuje, protože kontinuum křesťanskodemokratického proudu na Slovensku bylo v poválečném období na více jak čtyřicet let přerušeno. Zatímco KDU-ČSL měla při transformaci určitý pomyslný vzor své politiky, kterým byla německá Křesťanskodemokratická unie (CDU), u KDH není podobný politický vzor patrný. Tento fakt může být zapříčiněn tím, že KDH vzniklo na platformě širokého lidového hnutí, které vyrostlo na základech slovenského katolického disentu a podle slov jeho prvního předsedy J. Čarnogurského, tímto hnutím chtělo i nadále zůstat¹⁰².

Svojí politikou ani jedna ze stran zásadním způsobem nevybočuje ze středopravé pozice v politickém spektru, kde se nachází i valná většina moderních křesťanskodemokratických subjektů. První vybranou oblastí, kterou jsem ve své práci komparoval, je ekonomická a sociální politika. V této oblasti lze tvrdit, že politika KDU-

---

¹⁰² BOBULA, Peter: *História KDH - rok 1990 - ROK VZNIKU KDH*. Křesťanskodemokratické hnutie, <http://staryweb.kdh.sk> (13. 12. 2011)

ČSL i KDH zapadá do konceptu sociálně-tržního hospodářství. Tento fakt se ukazuje dlouhodobě ve volebních programech obou stran v prosazované politice rozpočtové střídmosti a zastavení zadlužování státu, čímž se strany vymezují proti levicovým subjektům. Naopak vůči klasické liberální ekonomii volného trhu oba subjekty spíše prosazují podporu a pomoc státu skupinám jako jsou rodiny s dětmi nebo zemědělci. Ekonomická prosperita není pro oba subjekty cílem sama pro sebe, ale má přinést vyvážený rozvoj všech oblastí státu včetně venkova a v žádném případě nesmí ohrozit instituci rodiny, naopak musí být v jejím zájmu. V podobném duchu chtějí obě strany řešit i současnou ekonomickou krizi, která je podle nich způsobena úpadkem morálky a krizí hodnot. V sociální oblasti je pro strany kromě rodiny nejvyšší hodnotou solidarita. Solidaritou je myšlena především solidarita s různě znevýhodněnými skupinami obyvatel. Ekonomická a sociální politika obou stran je velmi podobná, v obou případech kladou strany důraz na eticko-morální hodnoty. Prosazovanou urychlenou privatizaci státního majetku z počátku 90. let lze pochopit s ohledem na nutnost rychlé transformace státem řízených ekonomik na tržní systém. Způsob jejího provedení kuponovou metodou měl přímou podporu KDH v tehdejší vládě Slovenské republiky. Tento způsob se z celkového křesťanskodemokratického konceptu ekonomiky vymyká svojí jedinečnou podstatou, kterou není zařaditelný snad do žádného z klasických ekonomických škol. Zajímavým bodem ekonomické politiky obou stran je přijetí společné evropské měny – Eura. Postoje obou stran se zde mírně liší, KDU-ČSL ve svých programových dokumentech požaduje rychlé přijetí Eura bez zbytečných odkladů. Zatímco KDH, v době před jeho přijetím na Slovensku, k Euru zastávala zdrženlivý postoj. Tento postoj KDH ostatně zapadá do celkového vnímání společných politik EU z pohledu této strany.

Ve srovnání postojů obou stran k EU nejlépe vynikají rozdíly v jejich politice. V roce 2002, ještě před vstupem České republiky a Slovenska do EU, byly postoje obou stran k problematice EU ještě podobné. KDH však již v této době dává najevo svoji nelibost účastnit se některých společných politik EU a hodlá v EU prosazovat reformy, které povedou k jejímu zjednodušení. Naopak KDU-ČSL se chce účastnit všech důležitých politik EU a hned od počátku členství ČR dokonce prohlašuje, že podpoří vznik Evropské ústavy a je profederativně nakloněna. Již v tomto okamžiku se postoje obou stran začínají rozcházet. Podle typologie Contiho a Verzichelliho by bylo však ještě možné oba subjekty zařadit do kategorie *funkční europeanismus*. Pokud bychom se rozhodli tak učinit, je nutné

si uvědomit, že by obě strany zaujaly místo na opačných koncích této kategorie. Postoje KDH jsou totiž na hranici *funkčního europeanismu* a *měkkého euroskepticismu*, právě z důvodu odmítání některých společných politik a prosazování národních zájmů. KDU-ČSL naopak svým jednoznačně pozitivním náhledem na evropskou integraci leží na pomezí mezi *funkčním europeanismem* a *ztotožňujícím europeanismem*. V dalším volebním období se strany důsledkem vstupu obou zemí do EU ve svých názorech dále vyvíjejí. KDU-ČSL podporuje další integraci, k otázce Evropské ústavy se však již nestaví tak kladně jako v roce 2002. Stranu by tak bylo opět možné zařadit do kategorie *funkčního europeanismu*. KDH smlouvu o Evropské ústavě razantně odmítá a zdůrazňuje ve svém programu pro volby do NRSR 2006 národní zájmy ve velké míře, proto např. J. Marušiak řadí tuto stranu do euroskeptického tábora podle blíže nespecifikované typologie.

Podle typologie Contiho a Verzhicelliho by ideově politický profil strany zapadal jednoznačně do kategorie *měkký euroskepticismus*. Postoje obou stran k EU se od parlamentních voleb v roce 2006 nikterak dramaticky nezměnily, strany je možné znovu zařadit do stejných kategorií jako v roce 2006, pouze se mírně posouvají směrem k pozitivní dimenzi vnímání EU. KDH již v takové míře neprosazuje národní zájmy, nevzdává se však svého mezivládního přístupu k evropské integraci ani zachování svrchovanosti členských zemí v důležitých politikách EU. KDU-ČSL naopak posouvá svůj profil směrem ke *ztotožňujícímu europeanismu*, protože ve volebním programu strany pro volby do PSPČR v roce 2010 není patrné, že by strana kladla uvnitř EU důraz na národní zájmy státu, postoje strany vyznívají spíše profederálně. KDU-ČSL je ve všech zásadních politických oblastech plně kompatibilní s politikou Evropské lidové strany (ELS). Sama sebe vnímá jako nedílnou součást této struktury, zatímco KDH se v rámci této platformy odlišuje od ostatních členů zvýšeným důrazem na národní zájmy a suverenitu státu (Slovenska). V rámci ELS působí u KDH cizorodě zvýšená rigidita v eticko-morální oblasti. V politice rozšiřování EU obě strany naopak shodně zastávají názor, že je třeba začlenit do EU pouze země sdílející společné evropské hodnoty. Mezi tyto hodnoty neodmyslitelně patří křesťanské náboženství, což je zřejmě hlavní důvod, proč obě strany odmítají vstup Turecka do EU. Se svou mateřskou stranou ELS se však strany v tomto názoru neliší, ELS pouze volí mírnější argumentaci na základě nesplnění přístupových kritérií pro vstup do EU.

Souhlasné postoje obou stran se začleněním svých zemí do NATO se může na první pohled jevit v rozporu s křesťanskou morálkou. NATO je však především obranným společenstvím a nejedná se tedy o válečnou alianci ve smyslu, ve kterém v historii uzavíraly státy dohody proti společnému nepříteli. Společným nepřítelem NATO jsou faktory ohrožující mír a bezpečnost v euroatlantickém prostoru, ne žádný konkrétní suverénní stát. KDU-ČSL i KDH proto členství svých zemí v NATO vnímají pozitivně, jako přijetí své části odpovědnosti za bezpečnost ve středoevropském prostoru a ochranu demokratických hodnot. Zatímco KDH vyjadřuje ve svých programových dokumentech obavu, aby nedocházelo ke střetu společné evropské obranné politiky s obrannou politikou NATO, KDU-ČSL nevnímá žádný rozpor ani překrývání těchto politik ve sjednocené Evropě. Podle KDU-ČSL se tyto politiky pouze vhodně doplňují. Ve vztahu k ostatním strategickým partnerům je u obou stran kontrastní především vnímání uskupení V4 a postoje k Rusku a Číně.

KDU-ČSL ve svých volebních programech vůbec nepracuje s pojmem Visegrádská skupina. Pokud se zabývá vztahy se členy této skupiny – Polskem, Maďarskem a Slovenskem, hovoří o těchto státech pouze jako o sousedských zemích a kromě Slovenska, se kterým vnímá vztahy jako nadstandardní, se postoj strany k těmto státům nikterak neliší např. od Rakouska, které členem V4 není. Tento fenomén je možné zdůvodnit snad jen faktem, že Visegrádská skupina byla založena primárně za účelem spolupráce členských zemí v přibližování se evropské integraci. Hlavní cíl tohoto společenství byl tedy již naplněn, všechny jeho členské země vstoupily společně do EU a není tedy třeba podporovat paralelní projekt uvnitř unie. KDH naopak nepodceňuje význam spolupráce těchto zemí v EU, naopak dlouhodobě podporuje zefektivnění činnosti a využití potenciálu tohoto uskupení. Strana si od tohoto projektu zřejmě slibuje posílení vlivu skupiny uvnitř EU, potažmo posílení vlivu Slovenska v EU. Co se týče rozdílných vztahů obou subjektů k Ruské federaci a Číně, přikláním se k názoru, že politika KDH vůči Rusku je řízena pragmatismem z toho důvodu, že Slovensko prakticky nemá vůči Rusku alternativní zdroj energií. Rozvoj spolupráce s Čínou je potom možné vnímat opět pragmaticky jako spolupráci s dynamicky se rozvíjející ekonomickou velmocí. KDU-ČSL naopak energetickou závislost na Rusku vnímá jako velké negativum a hrozbu pro ČR do budoucna. Z volebního programu strany do EP v roce 2009 vyplývá, že KDU-ČSL bojuje proti závadnému zboží vyrobeném podle slov strany v „komunistické Číně“.

vzhledem k antikomunistické politice strany nelze předpokládat, že by KDU-ČSL s touto zemí prosazovala jakoukoli spolupráci.

Vzhledem k tomu, že i zahraniční a bezpečnostní politika obou stran je v zásadě v souladu s principy křesťanské etiky, domnívám se, že je možné oba subjekty považovat za křesťanskodemokratické. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, v jak velké míře se od konceptu křesťanské demokracie strany odchyľují. Pokud pojmem za vzor této politiky současnou Evropskou lidovou stranu, popřípadě jednu z jejích zakládajících složek německou Křesťanskodemokratickou unii CDU, je možné z práce vyvodit následující závěry: KDU-ČSL splňuje kritéria pro zařazení do ELS, potažmo křesťanskodemokratické stranické rodiny téměř dokonale. Jedná se tedy o křesťanskodemokratickou stranu moderního typu. V případě KDĽ je situace o něco složitější, v politice této strany se mísí konzervativní křesťanskodemokratické hodnoty s akcentem na národní zájmy Slovenské republiky. Právě svým zvýšeným důrazem na tradiční konzervativně-křesťanské hodnoty a zvýšeným důrazem na národní zájmy státu se KDĽ z rámce ELS a potažmo moderního křesťanskodemokratického konceptu vymyká.

Cíl práce, tedy zjištění, do jaké míry lze o stranách hovořit jako o křesťanskodemokratických, byl v práci částečně splněn. Tento cíl zároveň tvoří určitý limit zkoumání, protože je problematické určit ideální křesťanskodemokratický vzor. Tento problém jsem se v práci pokusil řešit srovnáním klíčových politik obou stran. V otázkách ekonomické a sociální politiky jsem srovnával politiku obou stran s ekonomickým konceptem sociálně-tržního hospodářství, který prosazují moderní křesťanskodemokratické strany. Podobně jsem ve třetí kapitole zvolil jako měřítko křesťanskodemokratických stran postoje k evropské integraci a kompatibilitu s ELS. Na základě mého výzkumu není tedy možné kvantitativně určit, do jaké míry jsou, či nejsou obě strany křesťanskodemokratické. Z kvalitativního hlediska je však možné strany porovnat a na základě toho určit blízkost, či vzdálenost jejich určitých politik od křesťanskodemokratického konceptu.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Volební program KDH „*Istota, nádej, budúcnosť*“ pro parlamentní volby 2002.

Volební program KDH „*Za slušný život na Slovensku*“ pro volby do NRSR v roce 2006.

Volební program KDH „*Cesta pre Slovensko*“ pro volby do NRSR v roce 2010.

Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PSPČR) v roce 1992.

Volební program KDU-ČSL „*Průvodce politikou KDU-ČSL*“ pro volby do PSČR v roce 1998.

Volební program koalice KDU-ČSL a US-DEU „*Dáme věci do pořádku. Rovné šance pro každého*“ pro parlamentní volby 2002.

Volební program KDU-ČSL „*Klidná síla*“ pro volby do PSČR 2006.

Volební program KDU-ČSL „*To lepší v nás*“ pro volby do PSPČR v roce 2010.

BOBULA, Peter: *História KDH - rok 1990 - ROK VZNIKU KDH*. Kresťanskodemokratické hnutie, <http://staryweb.kdh.sk> (26. 9. 2011)

BOBULA, Peter: *História KDH - rok 1991 - VLÁDNA ZODPOVEDNOSŤ*. Kresťanskodemokratické hnutie, <http://staryweb.kdh.sk> (12. 11. 2011).

ČARNOGURSKÝ, Ján: *Slovensko 16 rokov od pádu komunizmu*. Osobní weblog autora, <http://www.jancarnogursky.sk> (12. 11. 2011).

Evropská lidová strana. Euroskop.cz, <http://www.euroskop.cz> (30. 10. 2011).

FRÍZLOVÁ, Iveta – KOZLOVÁ, Michaela – MÁLEK, Ondřej – ŠVESTKA, Jaroslav:
Vliv evropeizace na české politické strany. Working paper č. 20. Mezinárodní
politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2006, s. 32. dostupné z:
<http://www.iips.cz> (2. 12. 2011).

HORÁLEK, Martin: *LÍNEK: O PŘÍPADNÉM VSTUPU TURECKA DO EU BY MĚLI
ROZHODNOUT LIDÉ V REFERENDU.* KDU-ČSL, <http://www.kdu.cz> (2. 12. 2011).

JEŽEK, Tomáš citován In: VEJVODOVÁ, Alžběta: *Kuponová privatizace: Experiment,
který měl udělat z každého Čecha akcionáře.* Webové stránky ČT24,
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24> (11. 11. 2011).

KDH: Turecku treba ponúknúť iba privilegované partnerstvo s Úniou. SME.sk,
<http://www.sme.sk> (2. 12. 2011).

KOVÁČ, Michal: *Správa o stave SR 1996*, dostupné z: <http://www.prezident.sk> (20. 10.
2011).

LACINA, Tomáš: *Parlamentní diskuse o Smlouvě o Ústavě pro Evropu a Lisabonské
smlouvě v ČR.* Sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz> (2. 12. 2011).

MARUŠIAK, Juraj: *Analýza volebného programu: Kresťansko-demokratické hnutie
(KDH).* Volebný infoservis, <http://www.infovolby.sk> (2. 12. 2011).

NOVÁKOVÁ, Martina: *Slovenská republika: Analýza parlamentních voleb 1998.*
Internetový politologický časopis e-Polis, <http://www.e-polis.cz> (9. 11. 2011).

Parlamentné voľby, Štatistický úrad Slovenskej republiky, <http://portal.statistics.sk>

STUHLÍK, Jan: *Penzijní reforma na kolenou. Slováci si na důchod už sami nenaspoří.*
peníze.cz, <http://www.penize.cz> (17. 11. 2011).

ŠVARC, Petr: *Důchodová reforma na Slovenku – inspirace pro ČR?* měsec.cz, <http://www.mesec.cz> (17. 11. 2011)

Ten priorities for the EPP Group 200 –2014: Putting people at the heart of Europe. s. 8-9, dostupné z: <http://www.eppgroup.eu> (3. 12. 2011).

TRÍSKA, Dušan citován In: *20 let od kupónové privatizace - jaká je bilance?* webové stránky ČT24, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24> (11. 11. 2011).

Volební program KDH „*Veríme tak ako vy v silu našej rodiny a tradičné hodnoty*“ pro volby do EP 2009, sekce „Ochrana tradičných hodnot – rodina“, dostupné z: <http://verime.kdh.sk> (1. 12. 2011).

Volební program KDU-ČSL „*Spolehliví v těžké době*“ pro volby do EP v roce 2009, dostupné z: <http://www.roithova.cz> (3. 12. 2011).

Volební server ČSÚ Volby.cz, www.volby.cz

Literatura

ARENDS, Folko – KÜMMEL, Gerhard: *Germany: From Double Crisis to National Socialism.* In: BERG-SCHLOSSER, Dirk – MITCHELL, Jeremy: *Conditions of Democracy in Europe, 1919-1939. Systematic Case Studies.* London, Palgrave 2000, s. 184-212.

BICAN, Vítězslav: *Křesťanskodemokratické hnutí.* Středoevropské politické studie, 4, 2002, č. 4, dostupné z: <http://www.cepsr.com> (12. 11. 2011).

BŽOCH, Jozef – MADARÁSOVÁ, Jitka: *Ján Čarnogurský: Videné od Dunaja.* Bratislava, Kalligram 1997.

DOČKAL, Vít: *Aliance nového občana – populistická či protestní strana?* Středoevropské politické studie, 4, 2002, č. 4, dostupné z: <http://www.cepsr.com> (12. 11. 2011).

DOČKAL, Vít: *Vratký vzlet Fénixe. Československá strana lidová 1988-90.* Brno, Masarykova univerzita 2004.

FIALA, Petr – STRMISKA, Maxmilián: *Pojetí stranicko-politických rodin v postkomunistickém středoevropském a východoevropském kontextu*. Středoevropské politické studie, III, 2001, č. 4. (www.cepsr.com) .

FIALA, Petr – HOLZER, Jan – STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. Brno, Masarykova univerzita 2002.

GOLDMAN, Minton, F. : *Slovakia since independence: a struggle for democracy*. Westport, Praeger Publishers 1999.

KOPEČEK, Lubomír.: *Budoucnost slovenské křesťanské demokracie. Zamyšlení nad vývojem Křesťanskodemokratického hnutí*. Středoevropské politické studie, I, 2000, č. 2, dostupné z: <http://www.cepsr.com> (11. 10. 2011).

KOPEČEK, Lubomír: *Členové Evropské lidové strany na Slovensku*. In: In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*. Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2004, s. 86-101.

KOPEČEK, Lubomír: *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?* Politologický časopis, 2004, č. 3, s.240-262.

KOPEČEK, Lubomír: *Imigrace jako politické téma v ČR: analýza postojů významných politických stran*. Středoevropské politické studie, 2004, č. 2-3, dostupné z: <http://www.cepsr.com> (3. 12. 2011).

KOPEČEK, Lubomír: *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno, CDK 2007.

LEWIS, Paul, G.: *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. London, Routledge 2000.

MAIER, Hans: *Revoluce a církev*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 1999.

MAREŠ, Miroslav: *Německo a Evropská lidová strana*. In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít: *Evropská lidová strana a její členské strany*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2004. s. 41-53.

ROLEČKOVÁ, Eva: *Josef Lux: Muž se světlem v srdci*. Praha, Gutenberg 2000.

RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011.

SUCHÝ, Petr: *Proces transformace KDU-ČSL ve stranu moderního typu*. Středoevropské politické studie, I, 1999, č. 1, dostupné z: <http://www.cepsr.com> (9. 10. 2011).

ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnost jejich aplikace v České republice*. Univerzita Palackého v Olomouci 2008.

ŠEDO, Jakub: *Česká republika*. In: BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004, s. 24-40.

TRAPL, Miloš: *Československá strana lidová*. In: MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel a kol.: *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu. I. díl: Období 1861-1938*. Brno, DOPLNĚK 2005, s. 655-681

Abstrakt

Komparativní analýza Křesťanskodemokratického hnutí (KDH) a Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL)

Tato práce si klade za cíl srovnání dvou relevantních zástupců křesťanskodemokratické stranické rodiny KDU-ČSL v České republice a slovenského KDH za účelem zjištění, do jaké míry tyto strany skutečně prosazují křesťanskodemokratickou politiku. Práce je rozčleněna do tří kapitol. V první kapitole předkládám krátký historický vývoj křesťanské demokracie v Evropě do vzniku prvních moderních stran tohoto typu, potom komparativně-analytickou metodou srovnávám historické kořeny a vývoj pro výzkum zvolených stran s důrazem na jejich historii po roce 1990. Druhou kapitolu práce tvoří analýzy ekonomické a sociální politiky obou stran. Zde se zaměřuji především na tradiční křesťanskodemokratické pilíře těchto politik – v případě ekonomické politiky zkoumám, jestli strany prosazují model sociálně-tržního hospodářství, v sociální politice potom zkoumám, zda strany zastávají tradiční křesťanskodemokratické postoje k rodinám s dětmi a jestli je jejich politika vedena v duchu křesťanského solidarismu. Třetí kapitola zkoumá postoje stran k EU a zahraniční politiku obou subjektů k dalším strategickým partnerům.

Výsledkem práce je zjištění, že oba subjekty je možné zařadit do křesťanskodemokratické stranické rodiny. KDU-ČSL splňuje kritéria pro zařazení do křesťanskodemokratické stranické rodiny téměř dokonale. Jedná se tedy o křesťanskodemokratickou stranu moderního typu. V případě KDH je situace o něco složitější, v politice této strany se mísí konzervativní křesťanskodemokratické hodnoty s akcentem na národní zájmy Slovenské republiky. Právě svým zvýšeným důrazem na tradiční konzervativně-křesťanské hodnoty a zvýšeným důrazem na národní zájmy státu se KDH z rámce ELS a potažmo moderního křesťanskodemokratického konceptu vymyká.

Abstract

Comparative analysis of the Christian-democratic parties KDH and KDU-ČSL

This work is a comparison of two relevant Christian-democratic parties in the Central Europe: Christian Democratic Union – Czechoslovak People's Party (KDU-ČSL) in the Czech Republic and Christian Democratic Movement (KDH) in Slovakia. The main objective of this work is to find, how much are these two parties compatible with the concept of Christian Democratic Party Family. In the first chapter I can show early history of Christian-democratic politics in Europe and the modern history of both selected political parties since 1990. The second chapter is formed by analysis of economic and social policies. In this chapter I can compare both parties with concept of the social-market economy. This concept is relevant for Christian-democratic economic policy. In the area of social policy I can find if the parties further Christian-democratic model of this policy based on solidarity and subvention to families with children. The third chapter search positions of the parties to the European Union and to the other strategic partners of their states.

The outcomes of this research are these findings: We can both the KDU-ČSL and KDH classify as Christian-democratic parties. KDU-ČSL belongs to the modern Christian-democratic concept with all its policies. In case of the KDH the situation is a little different. There is a problem with supranational model of European integration – especially with some common policies. The second problem is that KDH emphasizes national concerns and conservative opinions in some social questions.